1 6de jaargang nr. 1 jan-feb-maa 2008

Meander

natuurpunt

Natuur rondom Leie, Schelde en Zwalm

MEANDER

is het regionale contactblad voor de leden van de Natuurpuntafdelingen Schelde-Leie, Scheldevallei, Vlaamse Ardennen, Oudenaarde, Ronse en zwalm.vallei en voor de verschillende werkgroepen. Iedereen is welkom op onze activiteiten, ook niet-leden. Deelname aan wandelingen is steeds gratis en vrijblijvend

Lidmaatschap: Wie zich binnen onze regio aansluit bij Natuurpunt vzw krijgt automatisch ook driemaandelijks ***MEANDER***.

Ledenadministratie
Arsène en Yvette Benoot, Gampelaeredreef 67 9800 Deinze, tel. 09/386.38.95, arsene.benoot@skynet.be.
zwalm.vallei: Bart Magherman, Leonce Roelsstraat 5, 9620 Zottegem, 09/360.09.99, b.magherman@scarlet.be

Redactie
Jo Buysse, tel. 09/385.52.89
email: jozef.buysse@scarlet.be
Johan Cosijn, tel. 055/30.98.10
email: johan.cosijn@telenet.be
Norbert Desmet, gsm 0494/65.33.91
email: desmetnorbert@hotmail.com
Rik Desmet, tel. 09/386.46.63
email: desmet.rik@scarlet.be
Philip Vergeylen, tel. 09/361.26.80
email: philip.vergeylen@scarlet.be

Foto's worden bezorgd aan:
jozef.buysse@scarlet.be

Werkten mee:

Yves Adams, Walter Belis, Arsène Benoot, Paul Busselen, Jo Buysse, Tom Buysse, Xavier Coppens, Johan Cosijn, Misjel Decleer, Gilbert De Ghesquière, Emiel De Jaeger, Jacques Dejans, Rik Desmet, Norbert Desmet, Geert De Sutter, Karel De Waele, Ann Doutreloigne, Nico Geiregat, Bart Heirweg, Willy Herreman, Filip Keirse, Ulrich Libbrecht, Yvette Moerman, Christa Neve, Gerard Mornie, Daniël Packet, Eddy Saveyn, Paul Van Daele, Paul Vandenbulcke, Niko Van Wassenhove, Philip Vergeylen, Rollin Verlinde, Hugo Verschelden, André Wandels.

Kaftfoto: Grote bonte specht door Bart Heirweg.

Achtergrondfoto's: p. 21: Vilda, Rollin Verlinde; p. 32: Jo Buysse.

Lay-out: Jo Buysse

Oplage: 2200.

Gedrukt op cyclusprint 90 g bij 'Druk in de Weer' Gent.

3	Beste natuurvrienden
4	Van de redactie
4	Sander, de watersalamander
8	Weekend Ourvallei
9	Toevalstreffer
10	Keer die schoendoos eens om
11	De mediawatcher
12	Sternen te Zeebrugge en filatelie
15	Zoogdierenwerkgroep gaat van start
16	Alsemambrosia en pollenallergie
17	Latijn en Grieks
18	Dag van de Natuur in de Zeverenbeekvallei
	Kalender, uitneembaar katern
20	Herfstweekend op Schouwen-Duiveland
21	Onbekend is onbemind: de Tweekleurige bosspitsmuis
22	Roofvogels in het Meetjesland
23	'Beten en steken' en hoe een visser een 'uiltje' vangt
24	Erosiegevoeligheid
26	Vogelwaarnemingen september - november 2007
27	Dagboek van een groenling
30	Natuurrapport 2007
32	Blauwe korstzwam in Vlaanderen
34	Watervogeltellingen
34	Een publicatie over de Zeverenbeekvallei
34	Grondverschuivingen
35	Hou deze data vrij!
35	Haal eens een Eikelmuis in huis
35	We delen in de vreugde en de rouw
35	Programma plantenwerkgroep

Beste natuurvrienden

Ulrich Libbrecht

Hoewel ik de 80 nader ben ik nog altijd niet vrijgesteld van mijn jaarlijkse nieuwjaarsbrief (het is dus blijkbaar toch niet voor kinderen alleen, of rekenen ze mij daar al bij?). Maar ik doe het met plezier, want een oude kadodder als ik kan nu niet meer komen helpen om wilgen te knotten of bossen op te ruimen. Anderzijds beschikken mensen als ik nog over één belangrijk ding: onze jarenlange ervaring. Als ik nu terugkijk op mijn leven, dan stel ik in verband met de natuurbescherming vast dat we weliswaar veel gerealiseerd hebben, maar dat we nog altijd niet op den bleek (voor de jongeren, dat was vroeger de naam voor de pelouse) kunnen gaan liggen en de dingen maar verder op hun beloop laten.

Ik heb een maand geleden de dikke turf van Naomi Klein, De Shockdoctrine, 670 pg. (de dikke turf slaat op het boek, niet op Naomi) gelezen, over dat brutale kapitalisme, waarin vooral de Amerikanen ons gestort hebben, en dat maar één motto kent: hoe vullen wij onze zakken? En wat kan het ons daarbij schelen dat de aarde om zeep gaat. Die houding werd nog maar eens in vedette gesteld op het internationaal congres op Bali, waar de Amerikanen weeral niet wilden meedoen: voor hen is de dollar veel heiliger dan de aarde. Dergelijke houding leert mij alleen dat er nog veel werk aan de winkel is. We hadden het reeds zo vaak over mentaliteitsverandering, en dat klonk veertig jaar geleden best aardig, maar als we ons nu afvragen hoe het ermee staat, dan moeten we zeggen dat de wereld ontaard is tot een shoppende bende idioten, die het bestaan herleid hebben tot verdienen en verteren. En al de rest? Zal hen een zorg wezen. Het komt me zelfs soms voor alsof milieu en natuur bekeken worden als afgezaagde onderwerpen, waar we niet te veel drukinkt meer moeten voor uitsmeren in onze kranten, want de mensen interesseren zich niet meer aan dat soort dingen. Dat klinkt pessimistisch – inderdaad, en dat is het ook. De politiek hecht meer belang aan de koopkracht, want dat is het heilige der heiligen, waarmee stemmen te ronselen vallen. Intussen kopen en reizen ze onverminderd verder. Onze grootouders zouden dat eens moeten geweten hebben: arme mensen die champagne drinken en naar de Canarische eilanden vliegen!

Ik heb altijd beweerd dat het op een nieuwe levensfilosofie aankwam, maar velen – zelfs uit onze eigen rangen – vonden streepjeslijsten veel belangrijker dan deze overjaarse dromen. En toch hou ik koppig vol – met een koppigheid eigen aan ouwe kerels – dat we het nooit zullen winnen, ook niet met rampenscenario's, want onze beschaving is inhoudelijk zo armzalig geworden, dat er eigenlijk niet veel plaats meer is voor hogere motieven – ik schreef bijna 'idealen', maar ik durf zulke achterhaalde vooroorlogse term niet meer gebruiken. Ik heb gedurende mijn leven mijn best gedaan, niet alleen met mijn boeken, maar ook met onze 'Wielewaal' en onze 'Omer Wattez stichting' om een beter klimaat te scheppen. Als ik nu naar onze reservaten kijk, dan ben ik apetrots, want dat is toch een vast patrimonium. Maar anderzijds zie ik, ondanks alle regionale landschappen de Vlaamse Ardennen verder aftakelen. Hoe is het mogelijk dat er mensen zijn die durven denken aan een asbeststort en politiekers die dat verdedigen? Ik weet dat er altijd schurken hebben bestaan, maar dat het zo ver kon gaan… dat kan ik nauwelijks geloven. We hebben in Vlaanderen maar een paar hoekjes meer die ons wat bescheiden landschapschoon aanbieden. Maar bij al die beunhazen doet dat een horror vacui (een schrik voor de leegte) ontstaan, en die vinden dat daar toch wel nog een industrieterreintje zou mogen komen, of misschien zelfs een cross-circuit… of, als het eventjes kan, een grote villa. Door wat worden wij eigenlijk bestuurd?

Wanneer wij dan proberen het land een beetje toegankelijker te maken voor de stille wandelaar – en het voor één keer niet te ontsluiten voor het lawaaierige en stinkende verkeer – en vragen dat men wat van die oude trage wegen weer open stelt, wordt onmiddellijk geprotesteerd en wordt de boerenkrijg overgedaan. De boeren moeten bedenken dat er een tijd geweest is dat wij groenen en boeren best hebben samengewerkt tegen de geplande A9, en dat wij dus niet altijd in conflicten moeten leven. Zij kunnen nu veel mensen een beetje eenvoudig geluk bijbrengen en het vraagt van hen bijna niets, want we willen ze zelfs vergoeden. Jaren geleden hebben ze zelf eens een actie gevoerd: dit landschap wordt u aangeboden door… Wij hebben er echter niet genoeg aan dit landschap van op een bankje te bekijken, wij willen er ook actief in aanwezig zijn. De boeren weten dat hun imago veel verbeterd is bij tien jaar geleden en dat meer en meer mensen inzien welke belangrijke taak zij in onze maatschappij vervullen. Maar zij mogen dat imago nu niet verkwanselen door kleinzieligheid. We leven met velen op een kluit grond en iedereen heeft recht op wat ruimte. Waarom zou de brave wandelaar iemand moeten zijn die onophoudend opzij moet springen voor het aanstormend verkeer, als er een doodeenvoudige oplossing bestaat? Laten we met zijn allen gelukkig zijn als we anderen gelukkig kunnen maken. Dat is voor mij Kerstdag, met of zonder lampjes of bambi's.

Toen ik veertien dagen geleden langs de beek achter mijn huis een ijsvogel zag vliegen (een schitterend blauwe edelsteen), waren plots al die menselijke, al

te menselijke problemen zo ver weg, want dat is wat mij altijd aan de natuur gebonden heeft: dat grote wonder.
Het nieuwe jaar komt er weeral eens aan, het jaar waarin Markie en Ik 'quatre-vingt' (wat zijn die Fransen toch optimisten!) worden. Als we dit jaar – bij leven en welzijn – mogen herdenken dat Schelde-Leie 40 jaar oud is, zullen wij op de eerste plaats dankbaar moeten zijn aan onze oude voortrekker Marcel (voor wie wij waarschijnlijk jonge snotneuzen zijn), die nu met vreugde mag terug kijken op het resultaat van zijn ijver. Hij blijft de patroonheilige van onze vereniging. We denken graag nog eens terug aan die goede oude tijd, en hopen dat we het samen zullen mogen vieren, want we hebben het verdiend – al zeggen we het zelf.

Ik las eens in een levensverhaal van Franciscus deze mooie zin: "Hij bad, niet opdat de vruchten talrijk zouden zijn, hij bad opdat de vruchten nooit bitter zouden worden." Daarom eindig ik op een optimistische toon: laten we van 2008 een goed jaar maken, laten we ons nog meer inzetten om de aarde te redden, en laten we vooral niet vergeten naar de ijsvogels op onze weg te kijken, ademloos te kijken.
Gelukkig jaar!

Van de redactie

5 jaar

Meander gaat met dit nummer zijn zesde jaargang in. Soms was het bang afwachten of we de nummers zouden vol krijgen en soms hadden we te veel tekst… We zijn dus goed op weg, zo denken we als redactie. We zijn vooral onze schrijvers en fotografen dankbaar, zonder hun inzet was Meander wellicht maar dunnetjes. We ondersteunen ook de nieuwste uitgave van Limoniet, waarin met een andere redactie maar in nauwe samenwerking, grotere en wat diepgaander artikels zullen opgenomen worden. We hopen dat Meander in 2008 nog meer een blad kan worden waarin ieder zijn gading vindt in de grote familie van Vlaamse Ardennen *plus*. Ideeën en artikels, hoe kort ook, zijn welkom, laat je maar gaan zouden we zeggen. Een verslag, een fait divers uit de natuur, een wetenswaardigheid, waarnemingen, beheersperikelen en waarom geen echt artikel over iets waarmee je bezig bent rond natuur of milieu binnen je gemeente of daarbuiten, voor alles is er een plaats. We zouden het ook op prijs stellen moesten alle afdelingen hun inbreng hebben, laat maar weten hoe het loopt en wat er gebeurt. Binnen op de kaft staan de namen van de redactieleden, je komt ze wel ergens tegen als je moest drempelvrees hebben. En vanwege de hele ploeg een gevuld natuur-rijk jaar gewenst.

Sander de watersalamander

Jo Buysse

In dit artikel trachten we in grote lijnen het gedrag en de levenswijze van onze vier inlandse watersalamanders te schetsen: de Vinpootsalamander, ook soms Zwemvoet- of Draad(staart)salamander genoemd, de Kleine watersalamander, de Alpenwatersalamander, en de Kamsalamander of Grote salamander. In dit rijtje past dus niet de Vuursalamander of de

Kleine watersalamander *foto: Vilda, Rollin Verlinde*

Vinpootsalamander *foto: Vilda, Rollin Verlinde*

Gevlekte landsalamander die, zoals de laatste naam aantoont, niet in het water leeft en er als volwassene maar kortstondig heen trekt om er eitjes af te zetten. De prachtige Vuursalamander komt in onze Vlaamse Ardennen voor, is zwart met gele vlekken en heeft een rolronde staart. Bij alle watersalamanders is die zijdelings afgeplat. Hoewel er bij de soorten watersalamanders uiteraard verschillen zijn in uiterlijk -zie de tabel verderop-, maar ook in gedrag en levenswijze, verloopt hun verhaal toch grotendeels langs

dezelfde lijnen. Dit verhaal trachten we hierna op een eerder luchtige wijze te brengen met als hoofdfiguur Sander, de watersalamander. Voor meer specifieke (en ernstigere) informatie bestaat er natuurlijk een uitgebreid literatuuraanbod waarvan je op het spoor kunt komen aan de hand van een paar referenties op het eind van dit artikel.

Een weekje maquilleren ’

In het begin van de lente, of liever, van zodra de temperatuur na de winter een beetje stijgt, meestal vanaf eind februari, ontwaakt Sander uit

Alpenwatersalamander *foto: Vilda, Misjel Decleer*

Kamsalamander *foto: Vilda, Yves Adams*

zijn winterslaap en slaat de weg in naar ‘zijn’ poel, plas of veedrinkput. In de meeste gevallen vindt hij zelfzeker de richting naar het water waaruit hij het vorige jaar geklommen is. Dit komt omdat hij zich de unieke geur van die put goed weet te herinneren. Geen twijfel mogelijk, er is geen ander water met datzelfde aangename parfum. Die weg erheen is wel vol gevaren, niet alleen liggen natuurlijke vijanden gretig op de loer zoals bijvoorbeeld Hermelijn, Wezel, Spreeuw of reiger of ander droevig gespuis maar vooral, als hij bij zijn tocht een drukke weg moet oversteken, bezorgen die gierende banden hem stromen angstzweet. Tussen haakjes, het is om dat gevaar een beetje tegen te gaan dat Sander, samen met onder meer de pad, lobbyt voor een minimumprijs op autobrandstof van 10 euro per liter. Een door de nieuwe interimregering gemakkelijk te nemen, populaire maatregel zonder al te moeilijke communautaire weerhaakjes.

Maar waarom die haast, die gedrevenheid om toch maar zo vlug mogelijk de poel te bereiken? Er zijn twee goede redenen. Vooreerst heeft hij reuzenhonger na de winterslaap en in het restaurant van de poel is het goed eten, wormpjes, slakjes, larfjes e.d. Daarnaast wil hij absoluut eerder toekomen dan de vrouwtjes. Zodoende heeft hij tijd genoeg om zich een beetje te maquilleren met de bedoeling er op het gepaste ogenblik piekfijn en vooral sexy uit te zien.

Het eerste wat hij in het water doet is zijn oud en versleten kostuumpje uittrekken en het simpelweg opeten. Dat is in elk geval al een goede maaltijd. En zie, onder dit antiek jasje komt een schitterend duikerspak te voorschijn, mooi gekleurd en flinterdun, hem waarachtig op het lijf gegoten. In Duitsland noemt men hem daarom wel eens Schneider, de kleermaker. Die flinterdunne huid laat toe uit het water zuurstof op te nemen waardoor hij niet al te veel aan de oppervlakte naar adem zal moeten happen bij de drukke bezigheden die hem wachten. Eten doet hij nu als een uitgehongerde, het is zaak om veel krachten te verzamelen. Het liefst op het menu heeft hij kikker- en paddeneitjes en dikkopjes - van je amfibieënfamilie moet je het hebben -. Maar als er in het water weinig te eten valt durft hij ook wel eens juist onder het wateroppervlak op de loer gaan liggen als een alligator. Zo gunt hij graag een verblijf in zijn maag aan kleine insecten of rupsjes die per ongeluk in het water terechtkomen of uit de bomen vallen. Zelf moet hij daarbij oppassen dat hij niet ontijdig verhuist naar de gastenkamer van onbetrouwbare figuren als daar zijn: Waterhoentjes, eenden of meeuwen.

Paringsdans

Na enkele dagen in het water is de gedaanteverandering zo totaal dat men zou denken met een andere diersoort te maken te hebben. De mannetjes hebben allemaal een kam op de rug gekregen en zich getooid met de mooiste kleuren. De Vinpootsalamander bijvoorbeeld heeft nu de zwemvliezen tussen de tenen aan de achterpootjes helemaal in het zwart, onweerstaanbaar voor de vrouwtjes. Sander mag er dan wel een beetje middeleeuws en drakerig uitzien, het is net dat waar de wijfjes voor vallen. Die dames zijn ondertussen ook in de poel aangekomen en het wordt dus stilaan tijd voor de paringsdans. De liefdesspelletjes die daarin vertoond

worden zijn zo verbazend, zo ingewikkeld, dat onderzoekers er jaren over gedaan hebben om het ritueel in detail te ontrafelen.
Meestal begeeft het wijfje zich het eerst naar de paradeplaats, een hoekje van de poel met niet te veel begroeiing maar wel met helder water. Dat laatste om de ondertussen toegestroomde heren toe te laten zich in volle glorie door de dames te laten bewonderen bij het opvoeren van hun gecompliceerde danskunstjes. Hij is er meestal niet alleen, Sander, er is meer concurrentie dan hem lief is.

Plastische chirurgie

Als na een gevecht, bijvoorbeeld tussen soortgenoten, één der 'kemphanen' achterblijft met een verminkte poot, snuit, kam of staart, dan is hij goed in staat de schade zelf te herstellen, vanzelfsprekend binnen zekere perken.
Zo zijn de beweringen als zou hij na verlies van zijn kop, deze geheel kunnen vervangen, misschien wel overdreven...

illustraties: 'La Hulotte'

Hoe gaat hij nu te werk? Om te beginnen benadert hij behoedzaam het wijfje van zijn keuze, besnuffelt haar en verspert haar de weg terwijl hij zijn mooie staart als een wimpel langs haar neus wuift. Niets is voor mevrouw nu gemakkelijker dan statig en zonder pardon weg te lopen en dan ziet het er niet goed uit voor Sander. Maar blijft ze hem integendeel roerloos en langdurig aanstaren dan is dit een goed teken. Hij moet nu snel overschakelen naar het tweede bedrijf waarin de hoofdrol is weggelegd voor zijn verleidingsinstrument bij uitstek, we spreken dan over de zijdelings afgeplatte staart. Hij brengt deze nu naast zijn lichaam en laat het uiteinde ervan vlug heen en weer bewegen zoals men zou doen met een waaier om zich koelte toe te wuiven. Van koelte moet het wijfje in die fase niets weten, wel snuift ze gretig het feromoon op, een krachtig seksueel parfum, dat hij haar voortdurend door staartbewegingen in een lichte stroom water toestuurt. Zij geraakt daardoor erg opgewonden terwijl ze steeds blijft staren naar dat bewegend stukje staart. Het moment is nu gekomen, denken we dan, dat ze elkaar hartstochtelijk om de hals gaan vliegen. Opgepast, niet zo vlug! Sander maakt integendeel rechtsomkeer, de poten wijd uiteen en steeds met zijn wimpelstaart wuivend. Het wijfje volgt hem gedwee.

Geheime operatie

Wat nu gebeurt doet meer denken aan een ontmoeting tussen twee geheimagenten met bijhorende uitwisseling van een verdacht valiesje dan wel aan een koppel geliefden, oordeel zelf. Nadat het wijfje tijdens die achtervolging met haar snuit het uiteinde van de staart van haar partner even heeft beroerd houdt deze plots stil en laat uit zijn cloaca een klein spermapakketje vallen. Sander vervolgt hierop nog eventjes zijn weg, steeds achternagelopen door het wijfje. Na enkele passen nochtans verplicht hij de dame halt te houden door haar met zijn staart de weg te versperren. De afstand is goed berekend want zij bevindt zich nu pal boven het geheimzinnig witte pakje dat ze met haar cloaca eerst even beroert alvorens het vervolgens in haar buik te laten verdwijnen. In zich draagt ze voortaan duizenden spermatozoïden die haar zullen toelaten een groot deel van haar eieren te bevruchten. Onze twee geliefden hebben dus de onwaarschijnlijke krachttoer volbracht de liefde te bedrijven praktisch zonder enig fysisch contact. Men moet aannemen dat dit gebeurt tot grote voldoening van beiden wat men kan afleiden uit het feit dat ze onmiddellijk daarna de ganse vertoning nog een keer of twee hernemen.

Paasmorgen

Een tijdje later is het moment aangebroken om de eieren in de poel af te zetten. Anders dan slordige kikkers en padden die hun eitjes zomaar achteloos in een hoek van de poel loslaten, verbergen watersalamanders ze één voor één in een kunstig geplooid klein blad van een waterplant. Ze doen een beetje zoals ouders op paasmorgen de paaseitjes

voor hun kinderen verstoppen maar hier gebeurt dat wel met de bedoeling dat niemand ze vindt. Eens zo'n blaadje uitgekozen gaat het wijfje het met haar tenen bewerken en zo plooien dat er een zakje ontstaat waarin ze haar ei kan laten glijden. Daarna drukt ze nog een tijdje op het blad totdat het

Kenmerken mannetjes in de paartijd

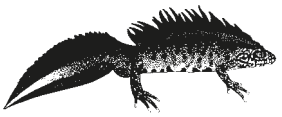

Kleine watersalamander	Alpenwatersalamander	Vinpootsalamander	Kamsalamander
•Lange kam beginnend tussen ogen tot einde staart met 'molshoopjes' over de hele lengte. •(Tenminste) drie strepen op de kop: een wenkbrauwstreep, één door het oog en een 'snorstreep'. •Mooie ronde zwarte vlekken op het lichaam. •Soms gelobde tenen aan de achterpoten.	•Een kleine lage kam met een zig-zag 'indianenmotief'. •Een zijdelingse band met zwarte vlekken op witte achtergrond van de snuit tot aan de staart (pantermotief). •Een oranje tot rode buik zonder vlekjes.	•Slechts een zeer kleine kam. •Duidelijk 'afgesneden' staart met een uitstekend draadje. •Achterste poten met donkere vliezen ertussen.	•Grote, diep ingesneden, opstaande kam op de rug, boven de staart met slechts lichte insnijdingen. •Sombere rug met grote zwarte punten, op de flanken honderden kleine witte puntjes. •Onderkant buik geel of oranje, met vlekken die toelaten elk individu te onderscheiden. •Een zilveren band ('kometenspoor') op de staart.

Kenmerken wijfjes

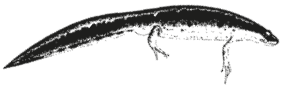

•lengte 10 cm* •Lichte rugstreep met aan weerszijden een donkere getande lijn. •Onderkant staart oranje-rood. •Buik en onderkant kin met vlekjes.	•lengte 12 cm* •Roodachtige streep op midden rug. •Gevlekte band tussen buik en 'battle dress' flanken. •Een oranje tot rode buik zonder vlekjes. •Onderkant staart afgeboord met rood tot oranje.	•lengte 9 cm* •Lichaam egaal bruin tot grijsbruin, met vlekjes maar zonder duidelijke tekening. •Onderkant kin zonder vlekjes.	•lengte 15 cm* •Donkere rug; flanken met zeer veel kleine witte vlekjes. •Buik oranje met diverse vlekken. •Onderkant staart geel-oranje over ganse lengte.

** normale afmetingen in onze streken; behalve bij de Kleine watersalamander zijn de mannetjes iets kleiner.*

Waarnemingen in Oost-Vlaanderen sinds 1995 (bron: Hylawerkgroep Natuurpunt)

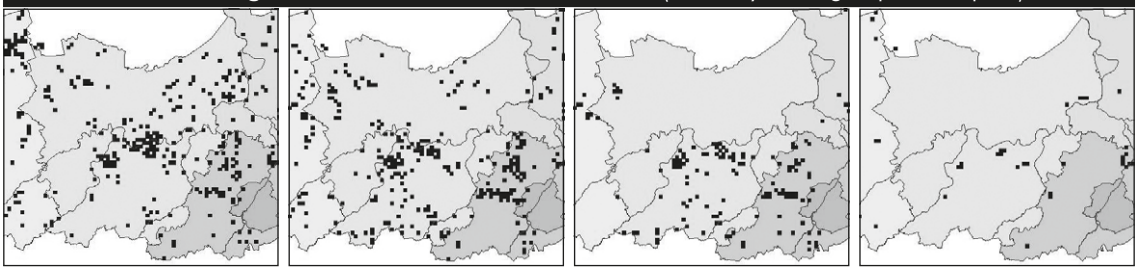

kleverige ei er goed aan vastzit. Al die tijd hangt het wijfje kaarsrecht in het water en kijkt nauwelijks naar het kunstige werk dat ze verricht. De operatie kan zo'n vijf minuten duren en vraagt veel inspanning. Het is daarom dat ze er maar hoogstens tien per dag kan verstoppen terwijl er een paar honderd zijn die in haar buik op hun beurt wachten. Afhankelijk van de watertemperatuur duurt het een week tot een maand voor er een kleine Sander uit het ei kruipt. Dit op voorwaarde dat het ondertussen door geen enkele snoodaard, waaronder helaas af en toe ook een salamandervader, met smaak werd opgepeuzeld. Het is meer regel dan uitzondering dat op 200 eitjes er minder dan tien kleine Sandertjes het licht zien.

Maar ook dan is de zaak nog niet gewonnen. Om te beginnen komt de salamanderlarve nogal gehandicapt ter wereld, meestal zonder voorpootjes, vrijwel blind en de mond nog half toegenaaid. Geef toe, onmogelijk om met een dergelijke uitrusting op jacht te gaan. Gelukkig heeft Sandertje twee onooglijk kleine, kleverige uitsteekseltjes opzij van de kop zitten waardoor hij de eerste dagen muisstil aan de eierschaal of aan de plant kan blijven plakken tot zijn organen min of meer afgewerkt zijn. Eens dat voor elkaar kan niets hem nog tegenhouden om de jacht zo vlug mogelijk te openen. Eerst moet het allerkleinste plankton eraan geloven, later komen watervlooien en eenoogkreeftjes aan de beurt en nog later ander klein grut zoals muggen- en vliegenlarven. De jacht wordt niet gesloten om boven naar lucht te happen want zuurstof krijgt hij via uitwendige kieuwen,

veervormige structuren aan weerszijden van de kop. Wat eerder triest is maar wel waar, is dat hij zijn kleinere soortgenootjes niet vriendelijk goedendag zegt maar ze meteen opeet. Zelf passeren de Sandertjes meer dan hun lief is langs een of andere slokdarm met eenrichtingverkeer. En vijanden zijn er genoeg in het water. Zo is er de beruchte Geelgerande watertor of bijvoorbeeld ook nog libellenlarven. Maar zijn echt zwart beest in het water is wel de vis! Sander zou dus graag zien dat onze noodregering werk maakt van een wet, houdende een verbod voor gelijk welke vis om zich te bevinden in gelijk welke poel.

Eindelijk, na enkele maanden larvenbestaan ondergaat hij een grondige gedaanteverandering, hij heeft ondertussen ook volwaardige poten en longen gekregen en is klaar om als evenbeeld van zijn ouders het leven op het land in te gaan. Men schat dat op elke 200 eitjes er gemiddeld uiteindelijk maar één enkel is dat het zover brengt. Hij is wel nog een stuk kleiner dan zijn ouders en moet in de komende paar jaren nog enkele keren van jasje wisselen voor hij zich tussen zijn soortgenoten kan vertonen als een geslachtsrijpe, volwassen Sa(lama)nder.

De oudjes ondertussen

Laten we nu nog even terugkeren naar de ouders van deze jongvolwassene. Na de tijd van ei-afzetting moeten we vaststellen dat hun stormachtig liefdesleven flink is gekalmeerd. Al hun prachtige versieringen, kleuren, kam, het verdwijnt allemaal zienderogen. In de plaats daarvan komt een dikke, droge, ruwe en somber gekleurde huid te voorschijn, triest om te zien maar perfect om te gaan leven op het land. In de zomer verlaat Sander dus zijn kleine poel waar hij ongeveer drie maanden heeft verbleven. Waar hij naartoe trekt is niet meteen duidelijk. En het is waar, vanaf dan leidt hij een verborgen bestaan. Vindt men hem, dan is het altijd bij toeval onder bijvoorbeeld een steen of een stuk schors. Die schuilplaats verlaat hij slechts bij duisternis en bij vochtig weer om hier en daar een prooi te zoeken, een regenworm, slakje of pissebed, allemaal gegeerd wild dat hij verschalkt door zijn kleverige tong goed gemikt uit te slaan.

Eens de winter gekomen wordt de situatie nog erger. Koudbloedig van aard neemt zijn lichaam de temperatuur aan van de omgeving en hij moet dus maken dat de vorst hem niet te pakken krijgt. Hij verdwijnt nu dus helemaal en zit, beschut tegen vorst, goed groggy, ergens in een diepe kloof of in een kelder, tussen een hoop bladeren of in een warme houtstapel of wie weet, ergens in een donker muizenholletje, wachtend op die eerste warmere dagen waarop hij zal ontwaken en in zijn neus die zoete, onmiskenbare geur van zijn geboortepoel zal voelen prikkelen. Het is onweerstaanbaar, Sander voelt honger en wil zich dringend maquilleren: weg is hij.

Bronnen:

- *La Hulotte nr. 89 - Les Gardes-fontaines -, Boult aux Bois, Frankrijk.*
- *http://www.hylawerkgroep.be*
- *http://nl.wikipedia.org*

- *De tekeningen in dit artikel komen uit La Hulotte nr. 89. Voor de overname ervan werd door de uitgever toestemming verleend.*

Weekend Ourvallei van 22 tot 24 augustus 2008

Voor het weekend in de Ourvallei dat in Meander 4/2007 op blz. 30 aangekondigd werd zijn nog enkele plaatsen vrij.

Ourvallei *foto: Christa Neve*

Op donderdag 17 januari om 20 uur is er in 'De Zonnebloem', Parkstraat 25 te Oudenaarde een infovergadering over deze uitstap (info: Anne Fobert 055/21 01 37 of zie kalender).
Christa Neve brengt er een verslag over de voorbereidende reis naar Schönberg St. Vith. Als je dus verhalen wilt horen over passerende Dassen en (agressieve) zeebeesten in de Ardennen, dan moet je beslist afkomen! Wedden dat je mee wilt? (Let wel, wie eerst inschrijft mag eerst mee, er zijn nog een paar plaatsen vacant).

Voor alle verdere inlichtingen: zie Meander 4/2007 en mail naar bryan.goethals@telenet.be en/of bel naar Gerda Achtergaele: 0486/21.69.22.

Toevalstreffer

André Wandels.

Twaalf augustus 2007, een dag met prima wandelweer, aangename temperatuur, bijna geen wind maar wel zwaarbewolkt, een zeldzame droge dag in deze verregende zomer.

We wandelden van Ronse tot in Leupegem over de GR129 langs zeer rustige wegen in een prachtig stuk van de Vlaamse Ardennen. Op een veldweg in Etikhove kruist een rups ons pad, ze zit op de grond op het onbegroeide gedeelte van ongeveer dertig centimeter breed, dat duidelijk veel door fietsers gebruikt wordt.

Het is een flink uit de kluiten gewassen exemplaar, zo'n 6 à 7 cm lang. De bovenkant is donkerbruin, de flanken zijn licht en vertonen een schuin strepingspatroon. In dit patroon bevinden zich donkere partijen met daarin lichtere cirkelvormige

Rups Teunisbloempijlstaart *foto: Jacques Dejans*

vlekken ter hoogte van de ademhalingsopeningen.

Veel vlinderrupsen zijn donker op de bovenzijde en licht aan de onderzijde. Dit levert een tegenschaduw op welke de eigen lichaamsschaduw van de rups vrijwel volledig uitschakelt. Hierdoor wordt het dier als het ware 'plat' en gaat volkomen in zijn omgeving op.

Op de achterkant van de rug bevindt zich een iets verhoogde donkere vlek met daar rond een lichte ring. Ik dacht hier aan een pijlstaartrups, maar de typische stekel op het achterlijf ontbrak. Toen ze aangeraakt werd ging de rups hevig kronkelen. Dit is heel typisch bij pijlstaartrupsen, als ze klaar zijn om te gaan verpoppen. Het vlekkenpatroon op de flanken heeft bij dit kronkelen een goed afschrikkingseffect. Ook bij mij, want ik was niet direct geneigd om het kronkelende beestje vast te pakken en na enige aarzeling heb ik de rups voorzichtig in de begroeiing gezet, veilig voor fietsbanden en mensenvoeten.

Na determinatie bleek het toch een pijlstaartrups en wel eentje van de **Teunisbloempijlstaart** (*Proserpinus proserpina*). Bij de volwassen rups, na de laatste vervelling is de hoorn zeer klein en meestal vervangen door een klein verhoogd cirkelvormig uitsteeksel.

Oorspronkelijk is dit een soort uit de Oriënt maar via West-Azië tot in Midden-Europese gebieden met een warmer klimaat doorgedrongen. Lange tijd is dit een zeer zeldzame soort geweest en ook nu nog wordt ze niet ieder jaar waargenomen.
Op het Nederlandse Vlindernet staat vermeld dat de soort slechts bekend is van enkele waarnemingen van vóór 1900. De laatste jaren echter breidt de vlinder zich uit naar noordelijker contreien en wordt sinds 1996 vooral gezien op diverse locaties in Nederlands Limburg. Het is dus ook niet verwonderlijk dat de meeste waarnemingen in het Vlaamse landsgedeelte plaatsvonden in de provincie Limburg, behoudens twee meldingen in de jaren '80 in de provincies Oost- en West-Vlaanderen. In de regio van de Vlaamse Ardennen is de vlinder bij mijn weten nog nooit waargenomen.

In ons klimaat vliegen de vlinders in één generatie, gewoonlijk van eind mei tot begin juni.

Rupsen zijn dan vooral te vinden in de maanden juli en augustus. Ze vervellen een vijftal keer waarbij de kleur evolueert van matgroen naar donkerbruin met het typische streeppatroon op de flanken. Doordat bij iedere vervelling het kleurpatroon en ook de kleur verandert wordt het zoekbeeld van mogelijke predatoren gestoord zodat de kans dat de rups na verpopping uitgroeit tot een volwassen vlinder vergroot.

Voor de vijfde vervellingsfase zijn de rupsen gedurende de dag op hun waardplanten te vinden zowel foeragerend als rustend. In rusthouding zitten ze in de lengterichting van een stengel met de kop netjes tussen de stengel en de bladaanzet. Volgroeide exemplaren verlaten gedurende de dag de waardplanten en verstoppen zich in de onmiddellijke omgeving. Ze worden altijd alleen aangetroffen, maar op de plaatsen waar ze voorkomen kunnen meerdere exemplaren worden gevonden. Deze spreidingsstrategie leidt tot een maximale kans op overleving.

De pop overwintert in de strooisellaag maar sommige rupsen slagen erin om zich in te graven vooraleer te gaan verpoppen en soms worden de verpopte rupsen

dan gevonden op een diepte van 2 à 5 cm.

De waardplanten van de vlinders behoren tot de Teunisbloemfamilie (Onagraceae), het zijn Harig wilgenroosje (*Epilobium hirsutum*), Wilgenroosje (*Epilobium angustifolium*), Moerasbasterdwederik (*Epilobium palustre*), Bergbasterdwederik (*Epilobium montanum*), teunisbloem spp. (*Oenothera spp.*) en Kattenstaart (*Lythrum salicaria*).
De volwassen vlinders hebben een voorkeur voor ei-afzet in beek- en riviervalleien, aan oevers van plassen, in open plekken in vochtige bossen, bosranden en warme open plaatsen maar ook op zandgronden en ruige terreinen zoals rivier- en spoordijken waar de waardplanten voorkomen.
Volwassen vlinders zijn moeilijk te vinden. Ze zijn niet zo groot, (spanwijdte 37-42mm, lengte 18-21mm) hebben overwegend groene of bruinachtig groene, donker gebandeerde gekartelde voorvleugels en oranje achtervleugels met zwarte zomen.
Ze lijken heel goed op de Lindenpijlstaart (*Mimas tilliae*). Overdag wordt er bij voorkeur zeer laag in de vegetatie gerust aan de basis van de plant. Vliegen gebeurt ook maar gedurende een korte periode van de dag, gewoonlijk in de ochtend- en avondschemering en dit gedurende hooguit één tot anderhalve maand.
Overdag zijn deze vlinders ook wel voedselzoekend aangetroffen, aangetrokken door sterk geurende bloemen zoals Jasmijn (*Jasminum*) die tot de Olijf-familie (Oleaceae) behoort en Slangenkruid (*Echium*) van de familie der Ruwbladigen (*Boraginaceae*). Bovendien komt de Teunisbloempijlstaart niet algemeen voor, en is eerder klein van formaat in vergelijking met zijn andere familiegenoten.
Ook de gespreide manier van ei-afzetting en de goede camouflage van de rups, maken het allemaal niet eenvoudiger.

De eitjes zijn klein (1,1 x 1,0 mm), groen en glanzend. Elk eitje wordt afzonderlijk afgezet aan de onderzijde van de bladeren van de waardplant, dichtbij de bloemhoofdjes en meestal zijn er meerdere per plant aan te treffen.
De plaatsen waar de waardplanten onder optimale voorwaarden voorkomen, verdienen toch eens extra aandacht gedurende de periode van half mei tot half september.

Voor het tot stand komen van dit artikel wil ik Willy De Prins, secretaris van de Vlaamse Vereniging voor Entomologie bedanken voor het beschikbaar stellen van de gegevens uit hun database.

Toevalstreffer. De ontmoeting met deze onbekende vlinderrups was een positieve ervaring, met een goed gevoel als nasmaak.

Literatuur

• D. J. Carter, B. Hargreaves. Thieme's Rupsengids voor de Europese dag- en nachtvlinders, 1987, B.V.W.J. Thieme & Cie, Zutphen.
• I. Novák, F.Severa. Thieme's Vlindergids. De Europese dag- en nachtvlinders 1981, B.V.W.J. Thieme&Cie, Zutphen.
• Michael Chinery. Nieuwe insectengids 1988, B.V. Uitgeversmaatschappij Tirion, Baarn.

Websites:

- http://www.leps.it
- http://tpittaway.tripod.com
- http://www.vlindernet.nl.

Keer die schoendoos eens om op zoek naar foto's

In 2008 vieren we het 40 jarig bestaan van de, toen nog, Wielewaal afdeling Schelde-Leie, nu Natuurpunt. Om dit wat luister bij te zetten zouden we graag bij de viering op 12 oktober 2008 in de

Karel De Waele, Marcel Nachtergaele e.a. in Bachte 1980

Mastbloem te Kruishoutem een fotoboek aanbieden. We zijn dus op zoek naar mensen die foto's hebben over de activiteiten gedurende die 40 jaar.
Duik dus eens in je archieven en laat ons weten of je nog foto's terugvindt van tochten, reizen, vergaderingen, beheersactiviteiten… Doe dit bij voorkeur zo snel mogelijk, je kan nu toch niet in de tuin werken en later komt het er niet meer van…
Scan ze in, wij willen dat uiteraard ook doen!, en stuur ze op, of wij komen er om. Hoe meer keuze we hebben hoe interessanter het boek wordt. Probeer bij foto's van vroeger ook zoveel mogelijk de namen er bij te zetten.
Norbert Desmet (desmetnorbert@hotmail.com) en Rik desmet (desmet.rik@scarlet.be)

De mediawatcher

Beestenbos is boos

Eén oktober werd uitgeroepen tot Wereld Vegetarische Dag. Men rekende uit dat een gemiddelde Belg tijdens zijn leven een derde van een paard opeet, 5 runderen en kalveren, 7 schapen en geiten, 24 konijnen en wild, 42 varkens, 43 kalkoenen en ander gevogelte, 789 vissen en 891 kippen. Smakelijk.

Autosteenmarter

De Steenmarter is ook in onze streek weer present. Ford Genk zit echter met een marterprobleem. Op de reusachtige parking van het bedrijf richten de dieren schade aan door aan leidingen in de geparkeerde auto's te knagen, een fenomeen dat al langer gekend is in Duitsland. Ultrasone geluidstoestellen moeten nu de dieren weghouden. De slogan van vroeger 'stop een tijger in je tank' kan aangepast worden. (4-10-2007).

Fazanten

Wie in het najaar rondrijdt ziet her en der Fazanten verschijnen die opvallend mak zijn. Het uitzetten van

Fazant *foto: Paul Vandenbulcke*

Fazanten voor de jacht is sinds 1996 strikt beperkt. Toch werden dit najaar tamme Fazanten in beslag genomen. In Poppel werden 4200 tamme Fazanten in beslag genomen en naar het slachthuis gebracht. De politie viel ook binnen in een fazantenkwekerij op het domein van het kasteel Calmont in Kwaremont. (16-10-2007).

Hallo?

De kwestie van de gsm-zendmast nabij de Kouterlosstraat in Petegem (Deinze) dreigt een juridische uitputtingslag te worden. De inwoners konden de afbraak bekomen maar Proximus en Infrabel (structuurbeheerder van de NMBS) hebben nu een rechtszaak aangespannen tegen de bewoners. (oktober 2007).

We zijn er vet mee

Een kleine tien jaar geleden zette vetsmelter Verkest Deinze op de kaart en het land in rep en roer door de dioxinecrisis. Bron van de vervuiling bleek het Waalse bedrijf Fogra dat leverde aan Verkest. Na een juridische slag begint het proces nu in 2008. De beklaagden riskeren serieuze boetes, van gevangenisstraf tot zeer zware geldboetes. (16-11-2007).

Er zit een reukje aan

De bewoners van de wijk Reybroeck in Deinze, gelegen tussen de Oudenaardse en Gaverse steenweg protesteren tegen de uitbreiding van een varkensbedrijf en de komst van een vergistinginstallatie op de dezelfde locatie. Zowel de stad Deinze als de provinciale Milieucommissie en Deputatie brachten negatief advies uit. (17-11/2007).

Loodgieter redt Kerkuilen

In Huise werd in een schoorsteen een koppel Kerkuilen gered door een loodgieter die ter hulp werd geroepen voor een slecht werkende schouw. De loodgieter vond in de schouw een niet alleen een koppel maar ook een jong aan. Dit wijst op een tweede, misschien zelfs derde broedsel. De Kerkuilen deden het overigens goed dit jaar met veel tweede broedsels en veel jongen. (19-11-2007).

Perlinkvallei

In Zwalm, aan de Marlborougstraat in deelgemeente Sint-Blasius-Boekel, werd een Dag van de Natuur georganiseerd door Natuurpunt zwalm.vallei. Ook een vijftigtal scouts van de FOS 155ste Feniks Zwalm staken de handen uit de mouwen.
Eén perceel van 1,8 hectare werd opgeruimd, houtmijten werden aangelegd en een deel van het terrein werd heraangeplant met inheemse boomsoorten. (19-11-2007).

Vissen om den brode

De Belgische sportvisserij zit met een probleem. De vissers stellen vast dat, terwijl zijzelf de vangsten mooi terugzetten (vangen-wegen-terugzetten), de visvijvers nu leeggevist worden door Polen en andere inwoners van het voormalig Oostblok. (22-11-2007).

Sternen te Zeebrugge

'vogels in de filatelie'

Niko Van Wassenhove

In juli 2007 was het 100 jaar geleden dat Koning Leopold II de haven van Zeebrugge kwam inhuldigen. Zeebrugge is niet alleen de belangrijkste Belgische zeehaven maar tevens de belangrijkste broedplaats van sternen in België. Sinds 1988 broeden jaarlijks 3 soorten in de voorhaven van Zeebrugge: de Visdief, Dwergstern en Grote stern. Naar aanleiding van deze verjaardag gaf de Belgische post een velletje uit met 5 zegels waarbij een zwerm Grote sternen het velletje sierde. De sternen van Zeebrugge bekeken door een bril van een postzegelverzamelaar, of hoe ik in de winter de sternen op postzegel bewonder tijdens hun overwintering in Afrika.

Sternen, sierlijke vogels

Sternen zijn sierlijke vogels met lange spitse vleugels, verschillende hebben een diep gevorkte staart en een lange snavel. Geen wonder dat Duitsers ze zeezwaluwen noemen. Sternen zijn vogels die tot 30 jaar oud kunnen worden. Het zijn meesterlijke vliegers wat de Noordse stern bewijst met zijn jaarlijkse vlucht van de Noordpool naar Zuidpool. Andere soorten hoeven niet zo ver te vliegen om te overwinteren: van de Westkust van Afrika tot Zuid-Afrika. De meeste Noordwest-Europese Grote Sternen overwinteren aan de kusten van Mauritanië tot Guinea. Jonge vogels blijven na hun eerste winter in Afrika en komen pas na hun tweede winter terug. De eerste Grote sternen en Visdieven zijn terug eind maart, begin april. De Dwergstern komt een kleine maand later toe op zijn broedplaats.

Dwergstern, Portugese zegel

Tussen Schelde en Leie wordt de Visdief jaarlijks waargenomen met een piek in mei en in juli/augustus. De Dwergstern is veel zeldzamer en is nog maar een paar keer waargenomen van mei tot september. De Grote stern, een echte kustvogel, is een zeldzaamheid in het binnenland. Alle waarnemingen werden gedaan in de Schelde- en Leievallei en op de E17 plassen met de Callemoeie te Nazareth als de belangrijkste waarnemingsplas. Op deze vijver wordt jaarlijks Visdief gezien en was er dit jaar een waarneming van een Dwergstern. De Grote Stern werd verschillende malen gezien midden de jaren '80 op de Callemoeie en eind juli 1977 op de Tweeling te Eke.

Kwetsbare grondbroeders

Broedende sternen vinden veiligheid in een kolonie. Grote sternen broeden in grote compacte kolonies in zandige en schaars begroeide kustgebieden, eilanden en schiereilanden. Dwergsternen broeden in lossere kleinere kolonies op spaarzaam begroeide schelpenstranden en zandplaten, zowel in natuurlijke gebieden als kunstmatige opgespoten terreinen. De Visdief is minder kieskeurig en broedt op zandplaten tot platte daken bedekt met kiezelsteentjes. Visdieven en Dwergsternen broeden ook in het binnenland, de Grote stern is een echte kustbroeder. Maar broeden op de grond heeft ook zijn nadelen. Wanneer grondpredatoren als Bunzing, ratten of roofvogels het gemunt hebben op de jongen kan dit tot echte

Torenvalk; uitgifte januari 2007 met eerstedagstempel; tek. André Bazin

drama's leiden (bij de vogels en onderzoekers…) en uitmonden in zeer magere broedresultaten of compleet mislukte broedseizoenen. Zo zijn de jongen van Dwergsternen een gemakkelijke prooi voor Torenvalken in de omgeving van de Baai van Heist. In 1999 waren er in totaal 84 nesten. Er werden 175 jongen geboren waarvan er meer dan 100 geringd werden. Een nutteloze operatie want drie weken later hadden 3 koppels Torenvalken alle jongen verorberd. De oudste jongen waren twee weken oud. In 2005 nagenoeg hetzelfde verhaal maar nu van 56 koppels en niet door 3 maar door 1 koppel Torenvalken dat in de buurt broedde.

De Grote stern is sterk gekoppeld aan de aanwezigheid van Kokmeeuwen. Beide vogels broeden in hun onmiddellijke nabijheid. De sternen rekenen op de agressiviteit van de meeuwen om predatoren weg

te houden. Keerzijde van de medaille is dat vele kuikens van de Grote sternen in het begin van het broedseizoen ten prooi vallen van de Kokmeeuwen en Zwartkopmeeuwen.

Aanwezigheid afhankelijk van geschikte broedplaatsen en voedsel.

De aanwezigheid van de vogels wordt in grote mate bepaald door twee zaken:

1. Ideale broedplaats (lees grote strandvlakten die vrij zijn van menselijke verstoring en liefst vrij van natuurlijke verstoring als Vossen en ratten)

2. Het aanbod van voedsel. Sternen hebben voor hun jongen kleine visjes nodig van verschillende lengte om de jongen in de verschillende stadia te voeden en de vis moet liefst dichtbij aanwezig zijn. Zo was er een groot broedsucces in 2007 door het enorme aanbod van vis in de omgeving van Zeebrugge. Bij waarnemingen van Grote sternen bleek dat de ouders slechts enkele minuten weg bleven voor ze met gevangen vis terug kwamen. Tijdens vorige jaren gingen de ouders soms tot op de grens van Frankrijk jagen en bleven zo een uur weg. Grote sternen zijn uitgesproken viseters: Sprot, Haring, Zandspiering en Smelt, de Visdief eet ook kreeftachtigen, wormen en insecten. Jonge vogels die voor het eerst broedden, profiteerden mee van het ruime voedselaanbod. Kuikens van deze jonge ouders overleven meestal niet, maar door het uitzonderlijke voedselaanbod konden vele jongen toch groot worden.
Ringonderzoek heeft uitgewezen dat er belangrijke uitwisselingen zijn bij de Dwergstern tussen de kolonies van Zeebrugge en het Nederlandse Deltagebied. De Grote Stern is een zeer mobiele soort en er zijn uitwisselingen tussen kolonies van Zeebrugge, het Nederlandse Deltagebied, Zuid-Engeland en Frankrijk. Het is voor de onderzoekers van het INBO die sinds 1997 in Zeebrugge de sternen jaarlijks opvolgen, ieder voorjaar 'bang' afwachten of deze mobiele vogels terugkeren of niet.

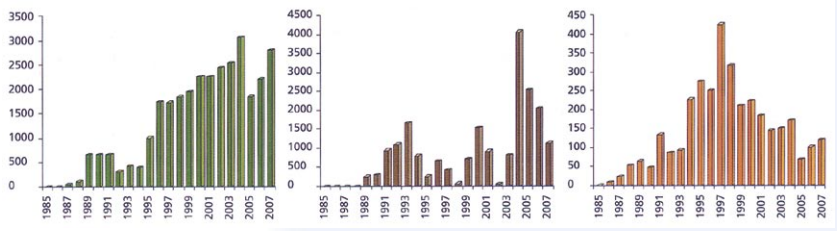

Aantalsverloop (van links naar rechts) van Visdief, Grote stern en Dwergstern in de voorhaven van Zeebrugge in de periode 1985-2007.

Postzegelboekje n.a.v. 100 jaar 'Maatschappij van de Brugse Zeevaartinrichtingen'.

Sterke achteruitgang in de jaren '60 en '70 en de kentering te Zeebrugge

Net als bij Roofvogels is het aantal sternen drastisch gedaald door het gebruik van pesticiden in de jaren '60. De kustlijn werd vanaf de jaren '60 volgebouwd, om jaarlijks de vele duizenden toeristen te ontvangen met als gevolg dat grote traditionele broedgebieden verloren gingen.
Begin de jaren '80 begon men met de bouw van de strekdammen te Zeebrugge. Door grote opspuitingen onstond een groot open terrein met relatief weinig vegetatie, weinig grondpredatoren en geen menselijke verstoring door

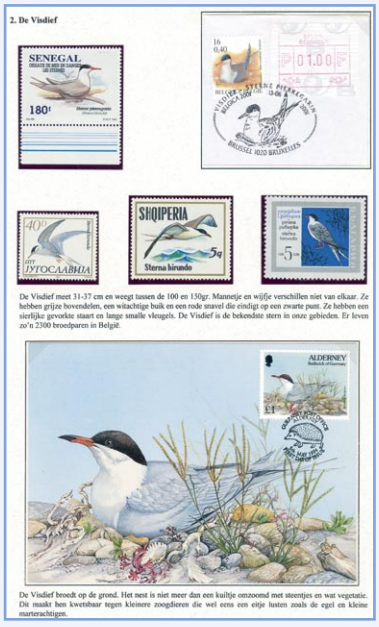

Naast andere zegels ook een Belgische uitgifte van Visdief. Eerstedagstempel 13.06.2001 te Brussel met dezelfde afbeelding. Onderaan een 'Maximumkaart' met eveneens dezelfde afbeelding als op de zegel.

de strenge havencontrole (explosieve karakter van de LNG-terminals!). De westelijke dam werd daardoor door de vogels ontdekt en op 10 jaar tijd één van de beste broedgebieden voor sternen. Maar het gebied had wel een tijdelijk karakter. Er werd afgesproken met de haven dat er als compensatie, een sterneneiland zou komen aan de oostelijke dam. Het eerste scenario betrof slechts een gebied van 5 ha wat nefast zou zijn voor de toenmalige sternenkolonies. Men is er toch in geslaagd om dit om te buigen naar een gebied dat eind 2008 een grootte van 22 ha zou moeten bereiken. Dit sterneneiland werd vanaf 2001 in verschillende fases opgespoten, dit ter compensatie van het verlies aan broedgebieden in de westelijke voorhaven.
Grote troef is dat het sterneneiland in de beschutting ligt van de haven en minder te lijden heeft van stormen zoals kolonies in Nederland.
Als gevolg van de werkzaamheden aan de oostelijke strekdam en grootschalige zandopspuitingen begin de jaren '80 onstond de Baai van Heist. Het is nu een strandvlakte van 54 ha die in 1997 een Vlaams natuurreservaat werd. Het gebied had dit te danken aan twee zaken. Deze baai was een 'modderpoel', een slijkachtig gebied dat zelden een strandgast op bezoek kreeg en het werd gevormd door de natuurlijke dynamiek van zee en wind. Resultaat was een verlaten en ongerept gebied waar natuurlijke strandduinen ontstonden en een groen strand zich vormde. Ideaal voor vissende sternen en andere typische kustvogels als Strandplevier, Bontbekplevier en Kuifleeuwerik.

De voorhaven van Zeebrugge: broedplaats van internationale betekenis.

Sinds 1988 broedden er jaarlijks 3 soorten: de Visdief, Grote stern en Dwergstern. Voordien had de Grote stern nooit gebroed in België. Buiten Zeebrugge is er enkel in 2000 een broedpoging geweest in het Zwin te Knokke.
De Visdief was in het verleden niet alleen de enige stern die jaarlijks broedde aan de Belgische kust maar die regelmatig ook in het binnenland in zeer klein aantal nestelde. Midden de jaren '70 broedde de Visdief aan de Belgische kust enkel in het Zwin met een maximum van 196 paar. In 2005 is deze kolonie bijna volledig verdwenen in het Zwin. Buiten de kolonie in Zeebrugge zijn er kleinere kolonies in het havengebied van Oostende (102 koppels), de IJzermonding van Nieuwpoort (45 koppels) en het Antwerpse linkeroevergebied (262 koppels).
In de jaren '50 en '60 broedde de Dwergstern aan de Belgische kust op hogere zandstranden en duingebieden. Deze vogel verdween als broedvogel met een paar broedgevallen in 1972 te Nieuwpoort, 1 paar in het Zwin in 1973 en 2 paar in 1979 te Zandvliet. In 1985 was het eerste broedgeval in Zeebrugge een feit. Het bleef stijgen tot in 1997 met 425 koppels als hoogtepunt en meteen was het de grootste kolonie in Europa! De stijging in Zeebrugge was duidelijk merkbaar in het Nederlandse Deltagebied. Daar werden jaar na jaar minder koppels geteld.
Mede door de jaarlijkse aanwezigheid van vele duizenden broedende sternen werd de voorhaven van Zeebrugge samen met de Baai van Heist aangewezen als Europees Vogelrichtlijngebied. Dit biedt zeker in de toekomst bescherming van Zeebrugge als broedplaats. Zeker als men weet dat de oppervlakte van het sterneneiland nog moet worden afgewerkt na het broedseizoen van 2008 naar de vooropgestelde 22 ha. Dit sterneneiland werd vanaf 2001 in verschillende fases opgespoten dit ter compensatie van het verlies aan broedgebieden in de westelijke voorhaven.

Filatelie

De filatelie of het verzamelen van postzegels is sinds eind 1800 een populaire hobby. De eerste postzegel kwam uit in 1840 en was een Engelse zegel met Koningin Victoria. De eerste Belgisch zegel, met Leopold I, kwam uit in 1849. De eerste zegels waren ongetand en men moest met de schaar een postzegel uit een vel snijden. De eerste getande Belgische postzegel kwam uit in 1863. Op de eerste postzegels prijkten steevast koningen en staatswapens. In 1854 gaf West-Australië een postzegel uit met als afbeelding een Zwarte zwaan (*zie illustratie*). Het aantal uitgiften van postzegels met vogels bleef tot de jaren 1950 beperkt. Nadien werden vele postzegels met vogels uitgegeven. Tegenwoordig telt met vele duizenden zegels met vogels erop en is het financieel quasi onmogelijk om nog alle vogelpostzegels bij elkaar te krijgen. Daardoor zijn heel wat verzamelaars zich gaan specialiseren in het verzamelen van eenden, zangvogels of roofvogels op zegel.
Verzamelaars worden ruwweg in twee groepen verdeeld: traditionele verzamelaars en postzegelverzamelaars die een thema verzamelen. Een traditionele verzamelaar probeert alle zegels

van één land bij elkaar te verzamelen. Velen verzamelen een tijdsperiode of beginnen bij hun geboortejaar. Een thematische verzamelaar is op zoek naar alle zegels met het hetzelfde onderwerp: auto's, schilderijen, vogels, dieren enz… Men kan daar tegenwoordig zeer ver in gaan daar de keuze en het aantal postzegels enorm groot is. Zo ken ik verzamelingen met als thema: 'de Mercedes', 'de Ezel', 'uilen' en 'de computer'. Vogels op postzegels verzamelen is vrij populair en er bestaan verschillende vogelcatalogussen.

De echte filatelist verzamelt niet alleen postzegels maar ook (speciale) stempels, brieven, luchtpostbrieven, postwaardestukken en geïllustreerde telegrammen. Kortom alles wat vroeger en nu verkocht werd en wordt in het postkantoor en als bewijs van betaling diende om een brief te versturen of een blijde of minder blijde boodschap te melden aan vrienden en familie.

Een postwaardestuk is een algemene term voor een enveloppe of kaart waarbij de zegel in de enveloppe of kaart is gedrukt en bij de post wordt verkocht.

Vele gevorderde verzamelaars doen mee aan competitieve tentoonstellingen. Deelnemers worden ingedeeld in verschillende klassen met als belangrijkste de traditionele filatelie, postgeschiedenis, thematische klassen en postwaardestukken. Er bestaan provinciale tentoonstellingen tot internationale tentoonstellingen. Wanneer een tentoonsteller een bepaald aantal punten heeft behaald kan hij (postzegels verzamelen is spijtig genoeg – net als vogels kijken - bijna exclusief een mannenzaak…) aan een hoger niveau deelnemen.

Zoogdierenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus* gaat van start!

Dwergmuis

Welke zoogdieren vinden we in onze reservaten? Zelfs zo'n eenvoudige vraag kunnen we momenteel niet beantwoorden. Studie van zoogdieren in eigen streek kan inderdaad nog opwindende nieuwe gegevens opleveren (zie b.v. artikel over **Bosspitsmuis** en **Tweekleurige bosspitsmuis** op blz. 21 in deze Meander). Een betere kennis van de lokale zoogdierenfauna zal nuttig zijn voor een beter natuurbeheer: b.v. vooruitgang van soorten als Waterspitsmuis, Dwergmuis of Eikelmuis kunnen elk in hun habitat een aanwijzing geven voor een trend in het beheer van b.v. vochtige graslanden, akkerranden, hagen of mantel-zoomvegetaties.Hand in hand met educatie omtrent zoogdieren zal dit bijdragen aan een betere bescherming van zoogdieren: b.v. studie van het voorkomen van de Eikelmuis kan helpen om populaties in het Vlaamse Ardennen landschap in kaart te brengen, wat toelaat om een strategie uit te werken om via kleine landschapselementen die populaties met elkaar te verbinden en de overleving van de Eikelmuis in de streek te verzekeren.

Er is dus zeker een rol voor een zoogdierenwerkgroep binnen Natuurpunt. Na enkele maanden voorbereidend werk werd zonet (04/12/07) de zoogdierenwerkgroep Vlaamse Ardennen plus (ZWG VA *plus*) boven de doopvont gehouden. In het voorjaar wordt de boorling voorgesteld op onze publieke startavond (activiteiten zie volgende Meander en website Vlaamse Ardennen *plus*). We willen in het bijzonder een platform creëren waar mensen kunnen samenkomen om samen te werken rond zoogdieronderzoek en zoogdierbescherming.

De ZWG VA *plus* stelt zicht tot doel om via educatie en studie bij te dragen aan een betere bescherming van zoogdieren. In functie daarvan zullen we de werking enten op een aantal projecten:

- Eikelmuisproject (zie oproep blz. 35); coördinatie Paul Van Daele.
- Monitoring van kleine zoogdieren (door middel van het pluizen van braakballen); coördinatie Norbert Desmet.
- Waterspitsmuisproject (i.s.m. met andere afdelingen); coördinatie Paul Van Daele.
- Dwergmuisproject; coordinatie Jos De Laender.

Systematische inventarisatie van reservaten; coördinatie Dirk Criel.

- Karteren recente verspreiding van alle zoogdiersoorten in de regio Vlaamse Ardennen *plus* (ism met NP nationaal).
- Wintertellingen vleermuizen; coördinator: Pieter Blondé.

Op de startdag krijg je gedetailleerd uitleg over de verschillende initiatieven. We hanteren een 'open huis' principe en richten een warme oproep aan nieuwe medewerkers en geïnteresseerden van binnen en buiten de streek om met ons het geheel een plezante en leerrijke vorm te geven.

Lokale contactpersonen (contactdetails zie wikkel).

- Oudenaarde: Pieter Blondé, Guido Tack, Paul Van Daele.
- Schelde-Leie en (Scheldevallei): Rik Desmet.
- Vlaamse Ardennen en (Ronse): Nortbert Desmet.
- Zwalm: Gert Govaerts.

Voor Ronse en Scheldevallei zoeken we nog een nieuwe contactpersoon.

Alsemambrosia (*Ambrosia artemisiifolia*) en pollenallergie

Willy Herreman

Ter inleiding van dit artikel verwijs ik naar het verslag van de zomerreis van de toenmalige Wielewaal Scheldevallei naar Hongarije in 2000. Meer bepaald vermeldt dit verslag, na een bezoek aan de kerk in het cultuurstadje Visegrád op 9 juli 2000:

"In de kerk lag een groot bloementapijt vanaf de kerkdeur tot aan het altaar. Prachtig. Karel en Willy bekommerden zich echter meer om een affiche die aan de kerk en op andere openbare plaatsen waarschuwde voor een onbekende giftige plant. Pas na de reis zou dit mysterie opgelost worden… via internet."

Fig 1: Alsemambrosia foto: http://www.kuleuven-kortrijk.be/bioweb van Paul Busselen

We versleten deze plant die we overal langs weg- en akkerranden vonden voor een soort alsem. De botanische geïnteresseerde verantwoordelijke van JEKA in Visegrád kende gelukkig de Hongaarse naam van deze plant namelijk *'Ürömlevelü parlagfü'*.
Eens terug thuis konden we met behulp van het internet de plant op naam brengen: *Ambrosia artemisiifolia* of Alsemambrosia. Verder onderzoek op het internet leerde ons dat volgens vele Amerikaanse artsen de pollen van deze plant uiterst sterke allergenen zijn. Ze zijn verantwoordelijk voor hooikoorts en veel problemen van de luchtwegen tot astma toe.

Dat we eerst dachten aan een alsemsoort was niet verwonderlijk. De plant heeft bladeren die gelijken op deze van alsem (artemisia), vandaar de soortnaam artemisiifolia.

Alsemambrosia (zie figuur 1) is een éénjarige plant afkomstig uit Noord-Amerika. Op het einde van de negentiende eeuw werd ze met het graan in Europa ingevoerd. De bloeitijd ligt tussen augustus en oktober zodat de productie van de ziekteverwekkende pollen twee maanden bedraagt. Eén plant kan per jaar ongeveer één miljard pollen produceren. Ze is een windbestuiver wat te zien is aan de onopvallende kleur van de bloemen die daardoor geen insecten aantrekken.

Dat de plant zich gemakkelijk kan verspreiden heeft niet enkel te maken met het weg- en watertransport. Ook de mens helpt een handje mee (letterlijk) bij haar verspreiding onder andere door het inzaaien van bloemenzaadmengsels langs wegbermen en stukjes grond, het inzaaien van gewassen op de akkers en via het gebruik als vogelzaad. De zaden zijn rijk aan olie en zijn voor zangvogels een echte lekkernij. Met de plantenwerkgroep treffen we de plant dikwijls aan in de buurt van kippenhokken en braakliggende terreinen, plaatsen waar vogelzaad uitgestrooid of gedumpt wordt.

Alsemambrosia komt ook voor in havens (invoer van granen en zaden), in omgewerkte bermen, op fabrieksterreinen, bouwterreinen, enz. Uit meldingen blijkt dat ze hier en daar ook in tuinen opduikt. Personen die problemen hebben met de luchtwegen doen er wellicht best aan om deze plant te verwijderen, uiteraard voor ze in bloei komt. Gelukkig is de situatie bij ons nog lang niet zo dramatisch als in Noord-Amerika of in de Oostbloklanden en moet er niet paniekerig gereageerd worden. Opvolgen is echter de boodschap.

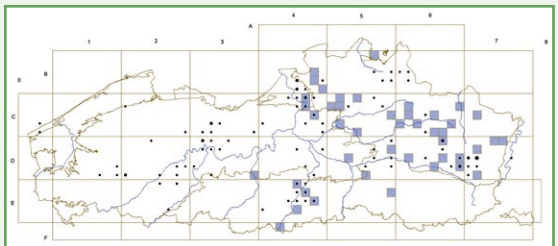

Fig 2: uit de Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest

Figuur 2 geeft een verspreidingskaart weer van de plant. Het kaartje geeft geen beeld van de huidige verspreiding, maar wel van alle vondsten die er geweest zijn en waar de plant waarschijnlijk al lang niet meer staat. Dit omdat er tot nu toe geen plaatsen aangetoond kunnen worden waar deze adventieve soort zelfstandige populaties vormt die van daaruit

uitbreiden. Bemerk dat de lichtblauwe vierkantjes vondsten zijn uit de periode 1939-1971, terwijl de donkere stippen vondsten betreffen uit de periode 1972 tot nu.

Zowel in Vlaanderen als in de ons omringende landen is er een sterke uitbreiding van het aantal waarnemingen van Alsemambrosia. Jammer voor de personen die daarop allergisch reageren. Voor de goden is het echter een goede zaak. Ambrosia betekent namelijk 'voer voor de goden' waardoor ze eeuwig leefden.

Op het net is er over de plant meer dan genoeg informatie te vinden. Een interessante site is bijvoorbeeld: **http://www.natuurkalender.nl/toepassingen/hooikoorts/ambrosia.asp.**

Graag een woord van dank aan Karel De Waele (die de suggestie deed om dit artikel te schrijven) voor het kritisch nalezen van de tekst.

Latijn en Grieks

Emiel De Jaeger

Naast bitter registreert de smaak ook zuur; van het Latijn vinden we vooral **acer**= zuur, scherp van smaak daarvan treffen we ook de superlatief **acerrimus** en de afleiding **acerosus**.
NB.: acer kan ook scherp, puntig betekenen, en daarnaast is er nog het substantief acer= esdoorn.
Van dezelfde stam zijn **acidus**= zuur (afgeleid van acere= zuur zijn) en **acerbus**= wrang, bitter.
Tenslotte is er nog **acetosus**= zuur (een afleiding van acetum= azijn); daarvan afgeleid is acetosella= zuring.

■ **acer**= scherp, zuur, bijtend.
Erigeron acris/acer L. (asteraceae): Scherpe fijnstraal (Fr.: Erigéron âcre) - blad smal, gaafrandig; hoofdjes in kleine tros of tuil; lintbloemen klein en smal, lila, paarsachtig of roze, rossige krans van pluisharen en vervormde schijfbloemen, gele buisbloemen.
Ranunculus acris L. (ranunculaceae): Scherpe boterbloem (Fr.: Renoncule âcre) - blad handvormig, vijf/zevendelig, smalle, driespletige slippen, vaak met zwarte tekening; kroonbladen goudgeel, zelden citroengeel; vruchtjes kaal; hele plant min of meer giftig (protoanemomine); scherpe smaak.
Sedum acre L. (crassulaceae): (Gele) Muurpeper (Fr.: Orpin âcre, Poivre de muraille) - grote zoden; blad onderaan afgeplat, eirond, nauwelijks gespoord; bloemen goudgeel; vaak scherpe, peperachtige smaak; giftig (alkaloïden).

■ **acerrimus**= superlatief van acer.
Lactarius acerrimus Britz. (russulaceae): Gekroesde melkzwam - gewelfd/ trechtervormig, onregelmatig gelobd/gegolfd, okerkleurig/geelachtig, brandend scherpe smaak.

■ **acerosus**: acer + suffix
Leptoglossum acerosum Mos. (Omphalina acerosa, Pleurotellus acerosus Konrad & Maubl.) (tricholomataceae): Schelptrechtertje - hoed schelp/ trechtervormig, licht en donker gezoneerd, droog witviltig, vochtig grijsbruin met bleke rand.

■ **acidus**= zuur
Asclepias acida (asclepiadaceae) - misschien Soma, een plant uit de Indische oudheid; uit het sap werd een bedwelmende (of opwekkende) drank gemaakt.

■ **acerbus**= wrang, onrijp
Malus acerba Mérat (rosaceae): Wilde appel - boom of struik met doorns; bladeren hoogstens onderaan op de nerven zwak behaard; bloemen roze, vlakke trossen; bloemstelen en kelk kaal of zwak behaard.
Tricholoma acerbum Quél. (tricholomataceae): *Krulzoomridderzwam* - hoedrand sterk ingerold; scherpe, bittere smaak.

■ **acetosus**= azijnachtig
Rumex acetosa L. (Acetosa pratensis) (polygonaceae): Veldzuring, Wilde zuring - blad vlezig, spiesvormig, langer dan breed, naar beneden gerichte voetslippen, niet of weinig gekroesd; bloeiwijze enkelvoudige, meestal alleenstaande takken, los en slank, meestal duidelijk rood aangelopen, soms donkerrood of bijna geheel witachtig-groen; tweehuizig; zure smaak (oxaalzuur).

■ **acetosella**= schapenzuring
Oxalis acetosella L. (oxalidaceae): Witte klaverzuring - blad als die van klaver, zure smaak (zuringzout); bloemen trechtervormig, kroonbladen wit tot roze, blauw verkleurend geaderd en met gele vlekken aan de voet (geel hart).
Rumex acetosella L. (Acetosella vulgaris) (polygonaceae): Schapenzuring - blad rond tot lijnvormig, bladvoet spiesvormig; vruchtpluim meestal groen of licht rood aangelopen, soms donkerrood; tweehuizig; zure smaak (oxaalzuur); zwak giftig

Dag van de Natuur in de Zeverenbeekvallei

Zaterdag 17 november 2007 vond in het natuurreservaat Zeverenbeekvallei een activiteit plaats in het kader van Dag van de Natuur. Drie verenigingen sloegen de handen in elkaar voor de organisatie ervan. Het waren de JNM, Milieufront Omer Wattez en Natuurpunt vzw. Het Nieuwsblad en Het Laatste Nieuws waren van de partij.

Met ongeveer 50 paar werkende handen werden er 3 gemengde houtkanten met streekeigen bomen en struiken heraangeplant op eigendommen van de natuurvereniging in Wontergem (Vondelmeersen). In totaal gaat het om verschillende honderden meters houtkant. Hiermee werd weer een steentje bijgedragen aan landschapsherstel in de beekvallei. Deze soorten werden aangeplant: Zwarte els, Gewone es, Hondsroos, Gewone vogelkers en Hazelaar. Het plantmateriaal was autochtoon. Dit betekent dat het om boompjes ging die uit zaad van zeer oude bomen en struiken uit de Vlaamse Ardennen was geoogst en opgekweekt in de boomkwekerij. Van deze exemplaren is men vrijwel zeker dat ze nog het originele inheemse genenmateriaal dragen. Tegenwoordig wordt immers nog altijd veel plantmateriaal uit (het goedkopere) Oost- en Zuideuropa ingevoerd en verkocht. Dit materiaal is niet zo goed aangepast aan ons klimaat en bodemtype.

Diezelfde medewerkers kregen er echter niet genoeg van zaterdag... In een klein loofhoutbosje werd hakhoutbeheer uitgevoerd door de professionele terreinploeg van de natuurvereniging. De vrijwilligers vormden een menselijke ketting en droegen het brandhout, dat op meters was gezaagd, uit het bosperceel en stapelden dat langs een losweg. Tientallen stèren brandhout werden zo uitgedragen. Vele handen maken licht en aangenaam werk. Iedereen die meehielp kon later nog brandhout gaan afhalen op deze stockageplaats. Aan iedereen die meehielp, een welgemeende dank.

Ondertussen zaten mama's en kinderen ook niet stil. Allerlei soorten gebak werden uitgedeeld. Er was warme chocolademelk, bier en een heerlijk warm kampvuurtje om even bij te warmen en bij te kletsen. Kortom, gezelligheid... en prachtig herfstweer.

Wat u wellicht niet wist, is dat minister Crevits (CD&V) die bevoegd is voor Leefmilieu, in september 2007 de tweede uitbreiding goedkeurde van het erkend natuurreservaat. Ze hechte haar goedkeuring aan de erkenning van enkele in 2005-2006 aangekochte percelen. Hiermee is ook het beheerplan voor die percelen opnieuw goedgekeurd. De natuurvereniging ontvangt hierdoor subsidies. Die subsidies worden geïnvesteerd in het jaarlijks onderhoud en enkele

Dag van de Natuur, Zeverenbeek foto: Geert De Sutter

belangrijke investeringsuitgaven zoals afsluitingen, de constructie van een vangkraal, houten toegangspoorten, het graven van een amfibieënpoel en dies meer. Voor de grotere infrastructuurwerken leverde de stad Deinze de bouwvergunning reeds vorige zomer af. Het is nu wachten op het geschikte tijdstip om de werken uit te voeren. Natuurpunt vzw zal de werken met haar eigen professionele terreinploegen uitvoeren. Deze terreinploegen staan onder leiding van een ervaren ploegbaas.

In 2007 werd ongeveer 6 ha grond in beheer genomen door de natuurvereniging, 2/3 werd aangekocht. Voor de natte graslanden werden met de lokale landbouwers reeds kosteloze gebruiksovereenkomsten afgesloten. Met deze boeren werden de voorbije jaren ook al dergelijke contracten afgesloten. Zij zullen verder meehelpen bij de uitvoering van het natuurbeheer door te hooien en een klein aantal koeien in te scharen (seizoensbeweiding). Er wordt hierbij niet meer gemest noch gesproeid met pesticiden. Distels worden met bosmaaiers gemaaid. Het beheer wordt uitgevoerd overeenkomstig het door de minister goedgekeurde beheerplan. Het heeft mettertijd het herstel van een bloemenrijke flora en zijn typische fauna van natte graslanden tot doel.

Bezoek de website van Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* http://vlaamseardennenplus.be

IWG: Invertebratenwerkgroep 'Lampyris'
JNM: Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming
KBE: Kern Werkgroep Bos t'Ename
KRB: Kern Rondom Burreken
KZ: Kern Zingem
MOW: Milieufront Omer Wattez
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
SL: Natuurpunt afdeling Schelde-Leie
SV: Natuurpunt afdeling Scheldevallei
TW: Trage Wegen vzw
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
VA-*plus*: Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*.
VWG: Vogelwerkgroep (vroeger WVO)
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
ZV: Natuurpunt afdeling zwalm.vallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep

Donderdag 17 januari 2008

■ **IWG: Smaakmaker Ourvallei, Christa Neve.** Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37. Samenkomst om 20u in 'de Zonnebloem', Parkstr. 25, Oudenaarde. Ter voorbereiding van onze jaarlijkse uitstap van 22 tot 24 augustus zal Christa een verslag brengen over onze voorbereidende reis naar Schönberg St. Vith. Als je dus verhalen wilt horen over passerende Dassen en (agressieve) zeebeesten in de Ardennen, dan moet je beslist afkomen! Wedden dat je mee wilt? (let wel, wie eerst inschrijft mag eerst mee, er zijn nog een paar plaatsen vacant).

Vrijdag 18 januari 2008

■ **VA-*plus* + MOW: Nieuwjaarsreceptie.** Afspraak om 19u30 in de parochiezaal te Leupegem-Oudenaarde (Sompelplein). We zetten het nieuwe jaar in met een hapje en een drankje. Graag vooraf een seintje aan MOW vzw, Kattestraat 23 te Oudenaarde, tel. 055/30.96.66 of info@milieufrontomerwattez.be.

Zondag 20 januari 2008

■ **KBE + OUD: Nieuwjaarswandeling**. Gids: Guido Tack, 0474/900230. Het startschot weerklinkt om 9u aan het Provinciaal Museum Ename op het Beaucarneplein. Traditionele nieuwjaarswandeling in Bos t'Ename met aansluitend legendarische receptie. Meebrengen: laarzen of waterdicht schoeisel en flinke appetijt.

■ **ZV: Nieuwjaarsreceptie Natuurpunt zwalm.vallei.** Gids: Bart Magerman, tel. 09/360.09.99. Afspraak om 10u aan cafe 'Johan's Lodge' te Boekel (Zwalm). Natuurwandeling in de buurt van reservaat Perlinckbeekvallei. Aansluitend receptie om 11u30 in cafe 'Johan's Lodge'. Einde rond 13u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel.

■ **SL: Historische, culturele en ecologische verkenning van het natuurgebied Zeverenbeekvallei.** Gids: Xavier Coppens, tel. 0476/60.37.85. Samenkomst om 9u30 aan parochiezaal 'Te Lande' (Vinkstraat, N409 Deinze-Aalter, op ongeveer 500m van de kerk van Zeveren). Gevarieerde gezinswandeling met aandacht voor ecologie, heemkunde en met voordracht van gedichten door dhr. Carrette, dichter uit Zeveren. Na de wandeling hapjes en drankjes bij de voorstelling van de publicatie 'Historische, culturele en ecologische verkenning van het natuurgebied Zeverenbeekvallei' door Natuurpunt i.s.m. Heemkundige Kring Land van Nevele.

Zaterdag 26 januari 2008

■ **SV: Powerpointvoorstelling: 'Spanje en Finland in vogelvlucht'** door Gerard Mornie. In eerste deel gaan we in vogelvlucht over 5 verschillende Spaanse reservaten (van de Pyreneeën over Villafafilla, Siërra de Gredos en Extremedura tot Coto Doñana). In een tweede deel krijgen we een verslag van een twee weken durende reis in de omgeving van Oulu en Kuusamo (Finland) met vooral de nadruk op de speciale uilen die er voorkomen. Aanvang om 20u stipt in Zaal 'Amigo' (vroeger Stedelijk Centrum) bij de kerk te Heurne. Einde omstreeks 22u30. Inkom € 2,50 (max. € 5 per gezin).

Zondag 27 januari 2008

■ **RO: beheerswerken in het reservaat Tombeele-Pyreneeën.** Voor de praktische organisatie vooraf contact opnemen met Philippe Moreaux, tel. 055/21.88.87 Samenkomst om 14u aan de Paterskerk te Ronse. Meebrengen: schop, laarzen, werkhandschoenen.

Donderdag 31 januari 2008

■ **IWG: Determineren Paddenbroek.** Info: Anne Fobert 055/21.01.37. Samenkomst om 19u30 in de Woeste Hoogte, Hotondstr. 2, Ronse. Voorbereidende vergadering over hoe we het project Paddenbroek zullen aanpakken, praktische zaken en andere.

Zaterdag 2 februari 2007

■ **OUD + SL + JNM: Winterwerkdag in de Langemeersen te Wortegem-Petegem** (Petegem a/d Schelde). Begeleiders: Paul Cardon, tel.055/31.19.92, Alexander Van Braeckel, tel. 0473/85.45.62 en Leen Verstraeten (JNM), tel. 0484/91.38.48. Samenkomst om 9u aan het kruispunt van de Meersstraat en het zijstraatje in de Langemeersen nabij het populierenbos. Er worden wilgen geknot en gepland. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: spade, werkhandschoenen, laarzen, hakbijl, zaag.

■ **VWG + VA: Bosuilenwandeling op de Kluisberg te Ruien**. Gidsen: Norbert Desmet, tel. 0494/65.33.91 en Willy Aelvoet, tel. 055/31.67.30. Samenkomst om 16u30 op de parking van de zwemkom 'Kluisbos'. Na een inleiding over leef- en voedingswijze van de Bosuil worden de rustende Bosuilen opgezocht en bewonderd met verrekijker of telescoop. Bij valavond horen we de typische Bosuilenroep. Einde om 19u30. Meebrengen: laarzen, verrekijker, vogelgidsen, evt. zaklamp.

Zondag 3 februari 2008

■ **WMB: Werkdag in natuurgebied Munkbosbeekvallei.** Verantwoordelijke: Laurent Flostroy, tel 0498/67.71.09. Onderhoud knotbomen. Samenkomst om 9u30 aan de kerk van Dikkele, einde voorzien rond 16u30. 's Middags is er verse soep en brood met beleg. Meebrengen: kapmes, beugelzaag, laarzen!

Zondag 10 februari 2008

■ **SV + VWG: Vogelobservatie in Zeeland.** Gidsen Jacques Vanheuverswyn, tel. 09/324.09.42 en Nico Geiregat, tel. 0473/93.32.33. Vertrek om 6u30 aan de kerk te Eke. Kostendelend rijden. Einde omstreeks 18u. Meebrengen: laarzen of waterdicht schoeisel, verrekijker, vogelgidsen en picknick.

Donderdag 14 februari 2008

■ **IWG: Ongewerveld liefdesleven.** Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37. Samenkomst om 20u in 'de Zonnebloem', Parkstr. 25, Oudenaarde. Zes specialisten (Bertie Schiettecatte, Bryan Goethals, Geert De Knijf, Jo Packet, Marc Zwertvaegher, Ronny De Clercq) komen het liefdesleven van de groep waar hun voorkeur naar uitgaat, nader toelichten. Smachtende verhalen en ongebreidelde seks zullen de avond domineren. Ongewervelde ambiance verzekerd!

Vrijdag 15 februari 2008

■ **ZV: Algemene vergadering.** Verantwoordelijke: Dominiek Decleyre, tel 09/360.37.62. Voorstelling jaarverslag en verkiezing nieuw bestuur. In de Diggie hoeve te Brakel om 20u.

Zondag 17 februari 2008

■ **SV + VWG: Vogeltocht voor beginnende vogelkijkers te Zingem.** Gids: Jacques Vanheuverswyn, tel 09/324.09.42. Samenkomst om 8u30 aan de Scheldebrug te Zingem. Einde om 11u30. We tellen Mesureput, Weiput en Grooten Bulck. Meebrengen: verrekijker, laarzen, vogelgids.

■ **ZV: Winterwandeling te te Sint Blasius Boekel.** Gids: Gert Govaerts, tel. 0478/88.75.61.Start om 14u aan de kerk van Sint Blasius Boekel. Einde voorzien omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel.

Zaterdag 23 februari 2007

■ **SL: Knotactie in het reservaat Zeverenbeekvallei,** deelgebied Vondelmeersen te Wontergem. Info: Rik Desmet, tel. 09/386.46.63. Verzamelen om 9.30 aan de kerk van Wontergem of ter plaatse aan de spoorwegovergang Goedstraat Wontergem om 9u45. Een professionele terreinploeg van Natuurpunt zorgt vooraf voor het zagen van de knotwilgen. Onze taak is het verzamelen en stapelen van het brandhout en klein takhout dat

dan in het containerpark van Deinze verhakseld zal worden. Er wordt gezorgd voor warme soep. Aansluiten na de middag kan, afspraak om 13u15 aan de kerk van Deinze met de fiets of om 13u30 aan de kerk van Wontergem of om 13u45 aan de spoorwegovergang. We eindigen rond 17 uur met een hapje en een drankje. Meebrengen: laarzen, werkhandschoenen, bijltjes, takkenschaar, kledij die vuil mag worden.

■ **SL + CVN: Cursus Natuur In Zicht te Deinze.** Info: Wim Bracke, tel. 09/380.01.03 of bracke-uyttersprot@skynet.be, of bij CVN Oost-Vlaanderen, Pieter Blondé, tel 055/33.54.49 of pieter.blonde@c-v-n.be of in de aankondiging van Meander 4/2007. Deze cursus gaat door in de stedelijke bib. van Deinze, telkens van 9u30 tot 12u. Start op 23 feb. en vervolgens op 1, 8 en 15 maart, 5, 12, 19 en 26 april en op 3 en 17 mei 2008. Het cursusgeld bedraagt € 60, te storten op reknr. 404-3076041-29 van CVN, met vermelding NIZ Deinze (betalen met opleidingscheques mogelijk). Het handboek is in de cursusprijs inbegrepen.

Zondag 24 februari 2007

■ **OUD: Winterwandeling in de Rooigembeekvallei.** Gids: Gunther Groenez, tel. 0486/16.74.30. Samenkomst om 9u aan de kerk van Mullem. Bijzondere aandacht gaat uit naar waterwild. Nadien gezellig samenzijn in het café-restaurant Bekemolen. Meebrengen: verrekijker, laarzen of waterdicht schoeisel.

■ **ZV: Lentemaaltijd.** Van 11u tot 14u30 in zaal 'De Bevegemse Vijvers', te Zottegem. Sponsormaaltijd ten bate van de natuur. Deelnemen kun je door overschrijving van € 13 voor volwassenen en € 7 voor kinderen op reknr. 920-1016321-35 op naam van zwalm.vallei, p.a. Leonce Roelsstraat 5, 9620 Zottegem. Kaarten zijn ook te verkrijgen bij de bestuursleden.

Donderdag 28 februari 2008

■ **IWG: Rare streken: Life in the Undergrowth met David Attenborough.** Zijdespinners. Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37. Samenkomst om 20u in 'de Zonnebloem', Parkstr. 25, Oudenaarde. In deze film maken we kennis met de grootste uitvinding van de ongewervelden: zijde. Ze doen het op allerlei manieren en gebruiken het voor de meest diverse toepassingen, van de beschermende schacht voor de eitjes van de gaasvlieg tot de wonderlijke hangende draden van de Nieuwzeelandse gloeiwormen. Maar de beste spinners zijn -hoe kan het ook anders- de spinnen.

Vrijdag 29 februari 2008

■ **MOW Maarkedal: Voordrachtavond: 'Een droom van een boom'** door Bert Maes. Start om 20u in de Parochiezaal te Etikhove (Nederholbeekstraat). Bart Maes is de auteur van het boek 'Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen' en komt ons vertellen over zijn onderzoek dat o.a. ook in de Vlaamse Ardennen plaats vond. Inkom: € 1, MOW-leden gratis. Voor een schappelijke prijs kunt u ook genieten van een (bio-)kaasbordje met een glas wijn.

Zaterdag 1 maart 2008

■ **SL: Deelname aan de zwerfvuilactie in Deinze.** Info: Karel De Waele, tel.09/386.45.60 en Rik Desmet, tel. 09/386.46.63. We trachten enkele ploegen op de been te krijgen (o.a. rond Astenedreef en eventueel ook rond de Zeverenbeek). Mogen we op jullie medewerking rekenen? Geef jullie naam, telefoon of e-mailadres op aan Karel of Rik, zodat jullie de praktische gegevens (afspraakplaatsen en uren) op tijd en stond medegedeeld kunnen worden.

■ **SL + SV + VA: Ledenfeest met etentje en natuurquiz in het Parochiehuis, Hulstraat 27 te 9890 Asper** (100m van de kerk). Aanvang om 19u met aperitief. Aansluitend kaas- en wijnavond. Jacques verzorgt een korte natuurquiz. Het belooft er opnieuw spannend aan toe te gaan op deze boeiende en tegelijk leerrijke activiteit. Er zijn weer leuke prijzen voorzien. Tijdens de pauze worden digitale beelden geprojecteerd van de afdelingsreis naar Roemenië in 2007. Inschrijven kan tot 20 februari door storting van € 13 per persoon (€ 6,5 kinderen onder de 12 jaar) op rek. 891-2540218-89 van Natuurpunt Vlaamse Ardennen, B.P. Ceuterickstraat 18, 9890 Asper met vermelding van 'ledenfeest' en aantal personen. Er is ook een alternatieve vleesschotel te bekomen aan € 13, dit wel opgeven bij de inschrijving!

Zondag 2 maart 2008

■ **SL: Bos- en landschapswandeling in en rond Bos Ter Rijst te Schorisse.** Gids: Lieven Kinds, tel. 09/383.71.39. Samenkomst om 14u aan cafe 't Bosgat en parking met panoramisch uitzicht in de Bosgatstraat. Speciale aandacht voor kleine landschapselementen en bosbeheer. Einde om 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel, verrekijker

Vrijdag 7 maart 2008

■ **ZV + VWG: Cursus 'Vogels kijken? Ook voor u!'. Theorieles 1.** Deze eerste theorieles start om 20u en gaat door in het ontmoetingscentrum van Leeuwergem (Gentsesteenweg 306, Leeuwergem-Zottegem, vlakbij kerk Leeuwergem). Einde rond 22u à 22u30. Deze cursus bestaat uit drie theorieavonden (7, 14 en 21 maart) en drie praktijklessen (16 maart, 13 en 27 april). Info: Paul Vandenbulcke, tel. 0475/34.65.86 of paul@vwg-vlaamseardennenplus.be. Inschrijven doe je door overschrijven van € 10 (leden) of € 15 (niet-leden) op reknr. 920-1016321-35 van Natuurpunt zwalm.vallei, Léonce Roelsstraat 5, 9620 Zottegem met vermelding van vogelcursus.

Zaterdag 8 maart 2008

■ **ZV: Werkdag in reservaat Perlinckbeekvallei.** Verantwoordelijke Gert Govaerts, tel. 09/324.50.51. Afspraak om 9u aan het kapelletje in de Marlboroughstraat te Sint Blasius Boekel. Einde omstreeks 12u. Meebrengen: laarzen en werkhandschoenen, eventueel boomzaag.

■ **ZV: POETS: Opruimen van zwerfvuil te Zottegem.** Activiteit in het kader van de 'Milieu14daagse', georganiseerd door de milieudienst van Zottegem. Verantwoordelijke Dominiek Decleyre, tel 09/360.37.62. Afspraak om 9u aan de kerk van Erwetegem. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: werkhandschoenen.

Zondag 9 maart 2008

■ **RO: beheerswerken in het reservaat Tombeele-Pyreneeën.** Voor de praktische organisatie vooraf contact opnemen met Philippe Moreaux 055/21.88.87 Samenkomst om 14u aan de Paterskerk te Ronse. Meebrengen: schop, laarzen, werkhandschoenen.

Woensdag 12 maart 2008

■ **VWG: Bijeenkomst van de Vogelwerkgroep in het Stedelijk Centrum te Heurne,** o.l.v. Paul Vandenbulcke, tel 0475/34.65.86. Aanvang te 20u. Einde rond 22u30. In een goed uur trachten we de agendapunten te bespreken, waarna in een lossere sfeer een thema, voorstelling of kwis rond vogels aan bod komt. Het thema van de afsluitende kwis of diashow kan een week voor datum gevonden worden bij 'activiteiten' op onze VWG-website: http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be/.

Donderdag 13 maart 2008

■ **IWG: Het determineren.** Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37. Samenkomst om 20u in 'de Zonnebloem', Parkstr. 25, Oudenaarde. Zes specialisten (Bertie Schiettecatte, Bryan Goethals, Geert De Knijf, Jo Packet, Marc Zwertvaegher, Ronny De Clercq) komen ons vertellen en tonen, van de groep waar hun voorkeur naar uitgaat,wat determineren inhoudt. Welk materiaal, welke methode, welke literatuur heb je nodig om een beest op naam te brengen? Is determineren moeilijk? Hoe begin je eraan? Met praktische oefeningen op het einde van de avond.

Vrijdag 14 maart 2008

■ **KZ: Opruimen van zwerfvuil in de Scheldevallei.** Info: André Vandecapelle tel 09/384.29.73 GSM 0498/45.93.42. Samenkomst om 14u aan de Scheldebrug te Zingem, kant Zingem. Einde omstreeks 17u.

■ **ZV: Nacht van de Duisternis.** Activiteit in het kader van de 'Milieu14daagse', georganiseerd door de milieuraad en bibliotheek van Zottegem; in het Park van Egmont worden verhalen over duisternis voorgelezen. Onderweg is er aandacht voor nachtelijk leven. Verantwoordelijke: Bart Magerman, tel. 09/360.09.99. Verzamelen om 20u op de Markt te Zottegem.

■ **ZV + VWG: Cursus 'Vogels kijken? Ook voor u!'. Theorieles 2.** Deze tweede theorieles start om 20u en gaat door in het ontmoetingscentrum van Leeuwergem (Gentsesteenweg 306, Leeuwergem-Zottegem, vlakbij kerk Leeuwergem). Einde

rond 22u à 22u30. Info: Paul Vandenbulcke, tel. 0475/34 65 86 of paul@vwg-vlaamseardennenplus.be Zie ook 7 maart.

Zaterdag 15 maart 2008

■ **KZ: Opruimen van zwerfvuil in de Scheldevallei.** Info: André Vandecapelle tel 09/384.29.73 GSM 0498/45 93 42. Samenkomst om 8u30 aan de Scheldebrug te Zingem, kant Zingem. Einde omstreeks 12 u.

■ **ZV: Vroege voorjaarsflora in de Zwalmstreek, deel 1.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst te 14u aan de kerk van Oombergen. We kammen hok E3-14-22 met de Kottemse bossen uit, op zoek naar de voorjaarsflora. Einde om 17u. De ganse namiddag studie van de flora van één km², waarbij diverse determinatiewerken gebruikt worden en aldus verschillende velddeterminatiekenmerken van de flora aangeleerd worden. Ook voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's.

Zaterdag 15 maart 2008
Nacht van de Duisternis

■ **MOW Maarkadal: Weerwolven in het Burreken?** Vertrek: tussen 19u30 en 20u30 aan de ingang van het Burreken op het Perreveld in Zegelsem. De deelnemers zoeken in kleine groepjes zelf hun weg in het duister en kunnen zo, mits het beantwoorden van enkele vraagjes een leuke prijs winnen. Onderweg is er bij helder weer ook mogelijkheid om de sterrenhemel te doorgronden doorheen de telescoop van enkele amateur-astronomen. Deelname: € 1; MOW-leden gratis. Info: André Somers, tel. 055/23.91.02.

■ **VA + MOW + TW: 'Klavertje-vier-wandelingen by night'**. Start om 19u30 aan de Hotondmolen (Zandstraat te Kluisbergen). Keuze uit verschillende wandelingen o.l.v. een gids, langs trage wegen in de omgeving van het Beiaardbos en Ingelbos te Kluisbergen en het Hotondbos en de Ossestraat te Ronse. Alvast één wandeling met verschillende vertelpauzes onderweg waarbij sprookjes, fabels en anders verhalen over planten en dieren verteld worden. Info: Filip Keirse, tel. 055/38.78.83 of filip.keirse@skynet.be. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel. Einde omstreeks 22u30.

■ **SL + Samenwerkingsverband Stadsbos Deinze en enkele Deinse astronomen:** Nacht van de Duisternis in en rond De Ceder en het stadsbos te Deinze. Info: Wim Bracke, tel. 09/380.01.03. Afspraak om 19u30 aan de Ceder, Parijsestraat in Astene. Wandeling o.l.v. natuurgidsen geleid in de omgeving van de Ceder en het stadsbos met speciale aandacht voor de duisternis in al haar aspecten. De wandelingen eindigen omstreeks 21u. Op het binnenplein van De Ceder kan iedereen de sterren gaan bewonderen via enkele opgestelde sterrenkijkers. Binnen krijg je meer info over de mysteries van het heelal. Einde omstreeks 22u30.

Zondag 16 maart 2008

■ **ZV + SV + VWG: Vogeltocht voor beginnende vogelkijkers te Zingem.** (tevens eerste praktijkles van de vogelcursus 'Vogels kijken? Ook voor u!'). Gids: Jacques Vanheuverswyn, tel 09/324.09.42. Samenkomst om 8u30 aan de Scheldebrug te Zingem. Einde om 11u30. We tellen Mesureput, Weiput en Grooten Bulck. Meebrengen: verrekijker, laarzen, vogelgids.

■ **IWG + VA: Excursie in het Paddenbroek te Kluisbergen.** Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37. Samenkomst om 14u aan de ingang van het Paddenbroek, Paddenstraat te Berchem. Inventarisatieproject Paddenbroek: excursie in het gebied, verzamelen en op naam brengen van ongewerveld grut. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen, determinatiewerken.

Dinsdag 18 maart 2008: Nacht van de Geschiedenis

■ **De Maarkebeek: verleden, heden en toekomst.** Onder impuls van het Davidsfonds gaat de vierde nacht van de Geschiedenis door te Maarke-Kerkem in de kerk van Maarke. Businarias, de heemkundige kring van Maarkedal, zal haar bijdrage te leveren aan een causerie over de Maarkebeek. Allen hebben we gespeeld aan haar oevers. Stekelbaars en grondeling geschept met de zeef, gevouwen papieren scheepjes laten vlotten, steentjes van de brug in het water gekeild. Later hebben ze ergens aan de Hekkebrug hun eerste afspraakje gemaakt… En nog veel later zandzakjes voor hun deur gestapeld… Met de beproefde formule van woord en beeld zal het verleden, het heden en de toekomst van onze Maarkebeek toegelicht worden. De natuurlijke rijkdom… of wat er nog van rest en de milieuaspecten komen eveneens aan bod en zullen door Natuurpunt Vlaamse Ardennen en Milieufront Omer Wattez - Maarkedal onder de loep genomen worden. Hoe zit het met de gezondheid van de onlangs uitgezette Kwabaal? Waar komen de geplande gecontroleerde overstromingsgebieden? Is de beek er altijd geweest en heeft men haar loop ooit verlegd? Welke oude kaarten bestaan er over de beek? Krijgen de aanpalenden nog natte voeten? Zoveel vragen… Misschien hoort u het antwoord. Aanvang: 20u00; einde: rond 22u00. Inkom: gratis.

Vrijdag 21 maart 2008

■ **ZV + VWG: Cursus 'Vogels kijken? Ook voor u!'. Theorieles 3.** Deze derde theorieles start om 20u en gaat door in het ontmoetingscentrum van Leeuwergem (Gentsesteenweg 306, Leeuwergem-Zottegem, vlakbij kerk Leeuwergem). Einde rond 22u à 22u30. Info: Paul Vandenbulcke, tel. 0475/34 65 86 of paul@vwg-vlaamseardennenplus.be Zie ook 7 maart.

Donderdag 27 maart 2008

■ **IWG: Determineren inventarisatieproject Paddenbroek.** Info: Anne Fobert 055/21.01.37. Samenkomst om 19u30 in de Woeste Hoogte, Hotondstr. 2, Ronse. Tijdens deze vergadering determineren we hoofdzakelijk ongewervelden van ons lopend inventarisatieproject. Zelf meegebrachte invertebraten determineren we natuurlijk ook. Eventueel mee te brengen: bino en determinatiewerken.

Zaterdag 29 maart 2008

■ **NWB: Plantenstudiedag in de Sambervallei.** Gids: Luc Allemeersch, tel. 02/361.60.54. Samenkomst aan het station van Franière (bij Floreffe in de provincie Namur) te 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in een nog nader te bepalen kmhok, met de Samber, een spoorweg en hellingbos, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

■ **WMB: Werkdag in natuurgebied Munkbosbeekvallei.** Verantwoordelijke: Laurent Flostroy, tel 0498/67.71.09. Verwijderen rommel en afval nieuwste perceel. Samenkomst om 9u30 aan de kerk van Dikkele, einde voorzien rond 16u30. 's Middags is er verse soep en brood met beleg. Meebrengen: werkhandschoenen, stevige schoenen!

Zondag 30 maart 2008

■ **Lentewandeling in de Heurnemeersen, Dal en Snippenweide**.Gids: Michel Vander Vennet, tel.055/31.75.37. Samenkomst om 9u aan de kerk van Heurne. Aandacht voor de diverse flora en fauna van waterrijke gebieden. Meebrengen: laarzen of waterdicht schoeisel. Nadien om 12u een aperitief in de parochiezaal van Ename (Enameplein, achter de kerk), gevolgd door het jaarlijks ledenfeest van de Afdeling Oudenaarde: 'Nie Preutelen Opeten!'. Deelnemen aan dit feest kan door overschrijving van € 12 (volw), € 6 (kind) op reknr. 001-4753111-90 met vermelding ledenfeest NPO 2008 en aantal personen.

Zaterdag 5 april 2008

■ **ZV: Vroege voorjaarsflora in de Zwalmstreek, deel 2.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst te 14u aan de kerk van Michelbeke. We kammen hok E3-33-21 met de Boterhoek uit, op zoek naar de voorjaarsflora. Einde om 17u. Meer details: zie 15 maart.

■ **RO: Voorjaarsflora in Bois Joly.** Gids; Patrick Alexander tel 055/20.71.23. Samenkomst om 14u aan het nieuw kerkhof te Ronse aan de kant van de Hogerluchtstraat. Wilde hyacinten kleuren het bos. In Ronse spreken we van 'Blauwe kouskens'. Op vochtiger stukken staat de Bosanamoon. Einde omstreeks 17 u. Meebrengen: laarzen zijn aangewezen.

Donderdag 10 april 2008

■ **IWG: Zweefvliegen, Paul Pals.** Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37. Samenkomst om 20u in 'de Zonnebloem', Parkstr. 25, Oudenaarde. Goede wijn behoeft geen krans. Bereidt

jullie voor op een avond vol kleuren en prachtige,ongewervelde juweeltjes. Paul zal ons door een wereld van zinderende schoonheid gidsen.

vrijdag 11 tot zondag 13 april 2008:

■ **Tentoonstelling te Maarkedal in het kader van de Erfgoeddag.** De heemkundige kring Businarias organiseert in samenwerking met Natuurpunt Vlaamse Ardennen en Milieufront Omer Wattez-Maarkedal een tentoonstelling over de Maarkebeek: verleden, heden en toekomst. Weerom staat Businarias borg voor een groot aantal ongeziene documenten over de beek en haar geschiedenis. Om het vele opzoekingswerk maximaal te laten renderen kunnen deze documenten en plannen in vergrote vorm nog eens rustig ingekeken worden tijdens dit Erfgoedweekend in het lokaal van Businarias aan de Maalzaakstraat. Vrijdag 11 om 20u: officiële opening, tentoonstelling en receptie. Zaterdag 12: tentoonstelling van 9 tot 12 uur. Zondag 13: tentoonstelling van 9 tot 12 uur en 14 tot 18 uur.

Zaterdag 12 april 2008

■ **NWB: Plantenstudiedag in het Berchembos.** Gids: Cecile Heyse, tel. 0498/397.296. Samenkomst aan de kerk van Neigem (bij Ninove, op de grens van O-Vlaanderen en Vlaams Brabant) te 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok E3-38-42, met het voorjaarsbos Berchembos, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

Zondag 13 april 2008

■ **ZV + VWG: Vroegmorgenzangtocht in het Burreken.** (tevens tweede praktijkles van de vogelcursus 'Vogels kijken? Ook voor u!'). Gids: Gunther Groenez, tel 0486/167430. Samenkomst om 6.30u aan het Perreveld nr 14 te Zegelsem. Dauwtocht in het reservaat het Burreken. Aandacht voor de lentezang van de verschillende vogelsoorten. Ideaal voor de beginnende vogelliefhebbers die naar vogels luistert. Einde omstreeks 9u. Meebrengen: laarzen, verrekijker en vogelgidsen.

■ **VA: Familiale voorjaarsbos-wandeling naar het Raspaillebos te Geraardsbergen.** Gids: Koen Steenhoudt, tel. 054/58.67.58. Samenkomst om 14u aan café de 'Uitkijktoren (boven op de Bosberg, Heirbaan Galmaarden). Op de steile hellingen van de Bosberg ligt het Raspaillebos. Bronbeekjes hebben er een mozaïek van scherpe ruggen, valleitjes en verzakkingen geboetseerd. Omwille van zijn uitzonderlijke ecologische en culturele waarde werd dit bos beschermd als landschap. In het voorjaar kan je hier genieten van de kleurenpracht van Wilde hyacinten, Bosanemonen, Daslook en sleutelbloemen. De bronbeekjes zijn het leefgebied van de zeldzame Vuursalamander. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen, verrekijker, veldgidsen.

■ **ZV: Voorjaarswandeling in de Munkbosbeekvallei.** Gids: Laurent Flostroy, tel 0498/67.71.09. Afspraak om 14u aan de kerk van Dikkele. Bezoek aan de Munkbosbeekvallei met speciale aandacht voor voorjaarsflora. Einde voorzien rond 17u terug aan de kerk. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen.

■ **IWG: Excursie in het Paddenbroek te Kluisbergen.** Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37. Samenkomst om 14u aan de ingang van het Paddenbroek, Paddenstraat te Berchem. Inventarisatieproject Paddenbroek: excursie in het gebied, verzamelen en op naam brengen van ongewerveld grut. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen, determinatiewerken.

Zaterdag 19 april 2008

■ **VA: Flora van de bossen van de Vlaamse Ardennen, deel 1.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst te 14u aan de kerk van Melden. Einde om 17u. We kammen hok E2-38-32 met het Noordoostelijk deel van de Koppenberg uit. Meer details: zie 15 maart.

■ **VA: Gezinswandeling in de Maarkebeekvallei.** Gids: Johan Cosijn, tel. 055/30.98.10. Samenkomst om 9u aan de kerk van Maarke voor een natuurwandeling in de Maarkebeekvallei met speciale aandacht voor de voorjaarsbloeiers in het Eeckhoutbos en het Longkruidbosje. De Maarkebeekvallei strekt zich uit over de gemeenten Oudenaarde, Maarkedal en Horebeke en is grotendeels gelegen op de noordelijke (steile) flank van de Maarkebeek en doet denken aan de landschappen van Valerius De Saedeleer. Einde om 12u. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, verrekijker.

■ **KZ: Culinaire wandeling door de Scheldemeersen.** Vooraf inschrijven noodzakelijk bij Eddy Van Den Abeele, tel 09/384.43.54 of ed.vandenabeele@skynet.be. Start om 14u aan de Zingembrug (kant Zingem). Einde omstreeks 17u. Na de wandeling worden hapjes en toepasselijke recepten aangeboden. Meebrengen: laarzen, verrekijker, veldgidsen.

■ **KRB: Opening van het nieuwe reservaatgedeelte en aftrap van het begrazingsproject.** Gids: Filip Hebbrecht, tel 055/49.55.63. Samenkomst om 14u aan kerk te Schorisse. Onder begeleiding van de muzikanten van het 'Schossies Muziek' trekken we richting het nieuw in gebruik te nemen reservaatgedeelte. Waar de werkgroep Rondom Burreken 7 jaar naar uitkeek wordt bewaarheid: de integratie van een geheel van 10 ha aan akkers en weilanden. Dit maakt het mogelijk om te starten met een extensief begrazingsproject. Op die manier geven we de natuur alle kansen zich spontaan te ontwikkelen tot een gevarieerd lappendeken van open gebied afgewisseld met bosjes en struwelen. Een vijftal Galloway runderen zullen het ganse jaar worden ingezet om de vrijgekomen percelen te begrazen. We zetten samen met de Galloway runderen onze 1e stappen op deze percelen. Guido Tack, voorzitter van Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*, schetst het ecologisch belang van dergelijke projecten.
Aansluitend openen we de fototentoonsteling ' Grote grazers' van de Nederlands fotograaf Fokko Erhart. De unieke foto's, die voor de eerste maal in Vlaanderen worden opgesteld, nemen je mee naar de betoverende landschappen welke ontstaan door het werk van de Galloways. Ze geven een impressie van de evolutie die het Burreken in de komende jaren zal ondergaan. De tentoonstelling staat opgesteld in zaal 'De Wante'. En wat zou een Rondom Burreken activiteit zijn zonder een Ename Tripel of Dubbel?

Donderdag 24 april 2008

■ **IWG: Determineren Zweefvliegen,** Paul Pals. Info: Anne Fobert 055/21.01.37. Samenkomst om 19u30 in de Woeste Hoogte, Hotondstr. 2, Ronse. In navolging van de voordracht over zweefvliegen van donderdag 10 april, gaan we nu beginnen aan het echte werk. Wat is de eenvoudigste methode om Zweefvliegen te determineren, hoe gaan we te werk, is het nodig om de dieren te doden?

Zaterdag 26 april 2008

■ **NWB: Plantenstudiedag op de zuidflank van de Kemmelberg.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst aan de kerk van Kemmel (W-Vlaanderen) te 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok E1-42-41, met de rand van het bos op de Kemmelberg en holle wegen, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

Zondag 27 april 2008

■ **VA-*plus*: 30ste Vlaamse Ardennendag.** Naast de 'klassieke Vlaamse Ardennendag' (waarbij groepen/verenigingen in de voor- en/of namiddag door een gids begeleid worden in één van de vele natuurgebieden die onze streek rijk is) worden er dit 'jubileumjaar' in de namiddag tal van andere activiteiten in of vanuit het domein 'De Ghellinck' georganiseerd. Op het programma staan o.a. verschillende themawandelingen (planten, vogels, spinnen en andere invertebraten), een kindvriendelijke parkwandeling, een landschapswandeling, een fietstocht (20 of 40km) en stands van de verschillende werkgroepen en deelnemende verenigingen (Natuurpunt, Reg. Landschap Vl. Ardennen, Vakantiegenoegens, Gezinsbond, JNM, MOW, CVN). Nog meer info verneemt u in de volgende Meander. Hou alvast deze datum vrij in uw agenda.

Office Partners

méér dan complete kantoorinrichting

gratis cataloog
& info folder
professioneel advies op maat

http://www.officepartners.be
e-mail: officepartners@skynet.be

Doornikstraat 8 - 9700 Oudenaarde
Tel: 055/30.41.13 - Fax: 055/30.91.13

POLET ACCOUNTANCY BVBA
Boekhouding - Fiscaliteit - BTW
Eenmanszaken - Vennootschappen
Pascal Polet
Meiweg 30, 9870 Zulte
Tel: 056/61.53.27
Fax: 056/61.79.01
Gsm: 0476/44.90.91
Email: polet.accountancy@skynet.be

Boomkwekerij
DE BOCK LV
Wij zijn specialisten in:
Sierheesters, Rozen, Bamboes, Vaste planten, Coniferen, Sierbomen, Haagplanten, Fruitbomen.
Pelikaanstraat 89
9700 Oudenaarde - Nederename
Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax. 055/31.35.83

LE ROY RINASSUR BVBA
Warandestraat 17, 9810 Nazareth
Tel: 09/385.44.60 - 09/385.61.32
e-mail: leroy@rinassur.be
centea
verzekeringsmakelaar nr. 13839
ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN
VERZEKERINGEN

uw kwaliteitsfoto's in 1 uur
Koen Snauwaert
SPECTOR
NIKON OLYMPUS
Koens 1 UUR FOTO
Stationsstraat 63 - 8790 Waregem
Tel: 056/60.52.16

TUINAANLEG
EN -ONDERHOUD
alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen
MICHAEL BEKAERT
Ganzendam 9 - 9890 Vurste
Tel: 0497/43.01.79

Optiek Van Ommeslaeghe
de speciaalzaak voor
verrekijkers, telescopen
sterrenkijkers
Nederstraat 20
9700 Oudenaarde
055/31.18.01
grote keuze, alle merken
speciale condities voor
Natuurpunt-leden

Beatrijs
BOEKHANDEL
Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde
Tel: 055/31.44.77
Fax: 055/30.03.45

P.V.S.
electronic developments b.v.b.a.
ELEKTRONICA
ontwerp - productie - repair
Voor alle inlichtingen: **055/49.60.12** of
info@pvsed.com
Neerstraat 28, 9636 Nederzwalm. BE 866.983.228

Solid partners
flexible solutions
FORTIS BANK
Naamloze vennootschap
Warandeberg 3
B 1000 Brussel
B.T.W. BE 403.199.702
H.R. Brussel nr. 76034

TUINAANLEG
specialiteit
opritten en terrassen
EV
tuinarchitect
VAN COLENBERGHE ERIC
Pontstraat 72 - 9870 Zulte
Tel. / Fax: 056/60.40.21

Herfstweekend op Schouwen-Duiveland (NL) 31/10 tot 2/11/2008

Karel De Waele

Aangezien we in 2008 geen natuurweekend kunnen organiseren rond Hemelvaart, hebben we eens uitgekeken voor een weekend in de herfst. En aangezien we weten dat in die periode de Ardennen wel aantrekkelijk zijn, maar er altijd problemen zijn met ontoegankelijke bossen wegens de jacht... viel onze keuze nu eens op Schouwen-Duiveland in Nederland.

Vele jaren geleden - toen de dieren nog spraken en Guustje Schamelhout nog leefde - maakten we traditioneel in die periode een busuitstap naar dit eiland met als thema 'ornisafari' ... Waarom er nu eens geen weekendje van maken?

Schouwen-Duiveland heeft genoeg te bieden om ons een weekendje bezig te houden: vogels op de inlagen, kreken en op de afgesloten riviermondingen, paddestoelen in de beboste duinen van Westenschouwen, wandelingen langs het strand, eventueel een bezoekje aan het museum over de watersnood van 1953 ingericht in één van de caissons waarmee men toen de gaten in de dijken gedicht heeft, eventueel een wandelingetje door het pittoreske stadje Zierikzee...

Ons programma zou starten vrijdagmorgen 31 oktober om 8u30 aan de kerk van Eke (om zo weinig mogelijk auto's nodig te hebben stellen we voor zoveel mogelijk kostendelend samen te rijden), waarna we gezamenlijk rijden via Terneuzen en de tunnel onder de Westerschelde en de brug over de Oosterschelde naar onze eerste stopplaats op Duiveland (wordt bij de start meegedeeld). Het weekend eindigt zondagavond 2 november, waarbij we proberen terug te zijn in Eke, ten laatste om 19u. We hebben een gunstig arrangement kunnen bedingen in hotel 'De Torenhoeve', Torenweg 38 in 4328 KB Burgh-Haamstede (**www.torenhoeve.nl**).

- **Vrijdag 31 oktober**: ontvangst in de late namiddag met koffie/thee en bolus; 's avonds driegangen diner (keuzemenu).
- **Zaterdag 1 november**: uitgebreid ontbijtbuffet; lunchpakket om mee te nemen; 's avonds driegangen diner.
- **Zondag 2 november**: uitgebreid ontbijtbuffet; lunchpakket om mee te nemen.

Dit alles voor 125 euro p.p. op basis van 2 personen per kamer (de normale prijs in die periode is eigenlijk 165 euro en dan enkel voor halfpension!). Toeslag voor éénpersoonskamer is 20 euro per nacht (dus 40 euro).

En speciaal **voor gezinnen met kinderen**: kinderen jonger dan 3 jaar mogen gratis mee op de kamer van de ouders. Kinderen tussen 3 en 14 jaar krijgen hetzelfde arrangement voor 62,50 euro als ze op de kamer van de ouders slapen (er zijn twee familiekamers voor vader, moeder en 2 kinderen; en verder kan op elke tweepersoonskamer een bijkomend bed gezet worden). Er is ook één aparte kinderkamer voor 2 kinderen, maar die betalen dan wel het tarief van de volwassenen!

Daarbij komt ook nog een toeristenbelasting van 1,90 euro per persoon.

Het hotel beschikt over 17 tweepersoonskamers (en daarnaast is het nog mogelijk een aantal appartementen te gebruiken indien het hotel volzet is). We mikken dus op minstens 30 deelnemers, maar er kan er dus nog altijd ééntje bij!

Inschrijven kan door storting van 35 euro per persoon op rekening 891-2540092-60 van Scheldevallei, Burg. P. Ceuterickstraat 18, 9890 Asper, en wel **voor eind januari** zodat we het juiste aantal kunnen meedelen aan het hotel begin februari.
Uw gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60, karel.de.waele@skynet.be

Prachtige natuurfoto's...

zijn te bewonderen op de websites van volgende natuurfotografen:

Yves Adams, Rollin Verlinde, Misjel Decleer en Ludo Goossens.
http://www.vildaphoto.net/

Prof. Paul Busselen.
http://www.kuleuven-kortrijk.be/nl/algemeen/natuur

Pieter en Marc Espeel.
http://www.fottoos.be

Gunther Groenez.
http://users.pandora.be/gunther.groenez/

Bart Heirweg.
www.bartheirweg.com

Gerard Mornie.
http://users.pandora.be/GerardMornie/

Ivan Steenkiste.
http://users.skynet.be/wielewaal/

Philip Vergeylen.
www.photographics.be.

Onbekend is onbemind: De Tweekleurige bosspitsmuis (*Sorex coronatus*)

Paul Van Daele

Bosspitsmuizen hebben een druk leven

Bosspitsmuizen zijn snoezige zoogdieren die zich hoofdzakelijk voeden met insecten, spinnen en wormen. Ze lijken op een puntig sigaartje met een lange staart. Spits snuitje, oranje puntjes op de kiezen, miniatuur oortjes die in de donkere vacht verborgen zitten en kolenoogjes maken het bosspitsmuisje. Je vindt ze onder een dichte kruidlaag, niet alleen in bossen maar ook in tuinen, onder heggen, weiden, aan meer moerassige graslanden, en zelfs langs akkers. Ze leven het merendeel van de tijd ondergronds en je kan hun aanwezigheid dan ook eerder opmerken door het schril gepiep dat ze bij contacten met soortgenoten laten horen. Op de paartijd na leven bosspitsmuizen het liefst alleen en het kan er best agressief aan toegaan wanneer ze soortgenoten ontmoeten in hun territorium. De diertjes zijn met hun 5 – 14 g pluimgewichten - kleiner dan de Huismuis. Het zijn drukdoeners die zoveel energie verbruiken dat ze dagelijks hun eigen lichaamsgewicht naar binnen moeten werken. Ze zijn dan ook dag en nacht actief en nemen om de paar uur rustpauzes. Even rusten kan voor de spitsmuizen niet langer dan drie uur want dan zouden ze al sterven van de honger. Tussen het bladafval of net onder de grond moeten ze dan weer op voedseljacht in zelfgemaakte gangetjes of tunneltjes van andere insectenetende of knagende zoogdieren. In de winter weten ze zich beschermd door een ietwat langere wintervacht. De verharing begint dan het eerst op het achterlijf waarna de rest van het lichaam een winterjasje wordt aangemeten. De verharing naar de zomervacht begint dan weer eerst op de kop. In de lente begint de paartijd, die doorgaat tot in de zomer. Vrouwtjes zijn vanaf april continu zwanger. Bij de paring lopen de vrouwtjes wel eens een zuigzoen op, in de vorm van witgrijze haren. Het gevolg van onstuimige mannetjes die de partners in de nek bijten waarbij soms haarwortels worden beschadigd. Kroostrijke gezinnen zijn een begrip in de spitsmuizenwereld: liefst 3 tot 4 maal per jaar werpt mama spitsmuis 5-9 jongen. Het nest krijgt de onafhankelijkheid na een maand. Het volgend voorjaar breekt ook voor hen het voortplantingsseizoen aan. Dat alles snel, snel moet gaan, valt best te begrijpen gezien de dieren gemiddeld slechts een halfjarig leven is beschoren. Ze halen nooit een tweede winter. Spitsmuizen vallen bovendien dikwijls ten prooi aan uilen. Andere roofdieren worden afgeschrikt door de vieze geur en smaak van de klierstoffen die aan de spitsmuizen hun typisch aroma verlenen.

Een nieuwe soort

De **Tweekleurige bosspitsmuis** (*Sorex coronatus*), ook gekend als Beemdspitsmuis, werd lang aanzien als een ondersoort van de Bosspitsmuis (*Sorex araneus*). Onderscheid op uiterlijk kenmerken is dan ook uiterst moeilijk. De Tweekleurige heeft een donkerbruine tot zwarte rug en lichtgrijze onderzijde zonder bef en met een zeer smalle bruine zone op de flanken. De Bosspitsmuis is meestal driekleurig, de onderzijde gaat geleidelijk over in de lichtbruine flanken die zijn afgezet tegen de rugzijde. Schedelkenmerken kunnen dikwijls uitsluitsel bieden. Een zekere diagnostiek berust op chromosomaal en genetisch onderzoek.

Bosspitsmuis *foto: Vilda, Rollin Verlinde*

Verspreiding in België en de Vlaamse Ardennen?

De soort is een Europese endeem (komt enkel voor in Europa). Gezien de problematiek van de soortherkenning is de verspreiding van de Tweekleurige bosspitsmuis grotendeels onbekend. De Tweekleurige bosspitsmuis zou bij ons talrijker voorkomen dan de Bosspitsmuis. Het lijkt er dan ook op dat de verspreiding van beide soorten grotendeels overlapt, hoewel er verschillen zijn waargenomen tussen de provincies. In West-Vlaanderen is de Tweekleurige bosspitsmuis weinig talrijk, terwijl ze in Limburg in grotere aantallen werd vastgesteld dan de Bosspitsmuis. Voor Oost-Vlaanderen zijn momenteel te weinig gegevens voorhanden om betrouwbare conclusies te kunnen trekken.
Wanneer twee soorten op hetzelfde tijdstip en op een zelfde plek voor dezelfde voedselbronnen in

competitie treden zal er eentje het onderspit moeten delven. Met andere woorden beide soorten zullen moeten verschillen in b.v. gedrag, voedselvoorkeur of habitatvoorkeur. Rekening houdend met de gelijkenis tussen de twee soorten lijkt het laatste meer plausibel. In België is er weinig bekend over de verschillen in habitat tussen de Bosspitsmuis en de Tweekleurige bosspitsmuis.

Het is interessant meer inzicht te verwerven in zowel de verspreiding, aantallen als het habitat dat beide soorten kenmerkt. Dit kan op termijn door gebruik te maken van een combinatie van methodes (braakbalpluizen, vangst-hervangst met life traps, DNA en chromosoomonderzoek).

Hoe kan je meewerken?

- Op pluisavonden: je kan mee komen helpen met het pluizen van braakballen.
- Op vangstdagen: meehelpen met de controle van vallen.
- Slachtoffers (kat, verkeer) kan je laten afhalen of binnenbrengen op onderstaand adres. Je herkent een spitsmuis aan de spitse snuit. Bosspitsmuizen hebben oranje tandpunten (ook Dwergspitsmuizen hebben die maar zijn een stuk kleiner). Best kan je de kadavers snel invriezen (of in 70% zuivere ethanol bewaren; niet in apothekersalcohol steken zodat DNA onderzoek mogelijk blijft!).

Verdere info via ZWG VA *plus*: coördinator Paul Van Daele, Rekkemstraat 144, 9700 Volkegem, 055/239210 of 0494/401777 saripaul@skynet.be.

Literatuur

- Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. Utrecht: Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
- Mys, B., E. Van Der Straeten & W. Verheyen, 1985. The biometrical and morphological identification and the distribution of Sorex araneus L., 1758 and S. coronatus Millet, 1828 in Belgium (Insectivora, Soricidae) - Lutra, 28: 55-70.
- Turni, H., Muller & E.F. 1996. Discrimination of the shrew species Sorex araneus L, 1758 and Sorex coronatus Millet, 1828 by help of a new discriminance function, International Journal of Mammalian 61 (2): 73-92.

Verspreiding: de Tweekleurige bosspitsmuis is endemisch in Europa. (bron: http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/ema/ van 10/11/2007).

Boek: Roofvogels in het Meetjesland

Norbert Desmet

Het gebeurt niet alle dagen dat een boek over de verspreiding van vogels in Vlaanderen uitkomt. In december kwamen onze buren uit het Meetjesland met een uitgave waar veel tijd en studiewerk aan gewijd is. Het is een rijk geïllustreerd boek, met een aantrekkelijke lay-out, een wat klassieke indeling van de soortbesprekingen en goede algemene hoofdstukken over historiek, trektellen, ringen, aantalsevolutie… Het is een initiatief van 'Natuur en Landschap Meetjesland' en de 'Vogelwerkgroep Noord-Oost-Vlaanderen' in samenwerking met de Eecloonaar en andere sponsors. We kennen allen de Bruine kiekendief als broedvogel in het Krekengebied, maar daarnaast broeden nog acht andere soorten dagroofvogels en vier soorten uilen in het Meetjesland. Ook de andere roofvogels die er op bezoek komen, zoals Visarend, Rode wouw en Smelleken komen aan bod en zeker de Vale gieren werden niet vergeten.

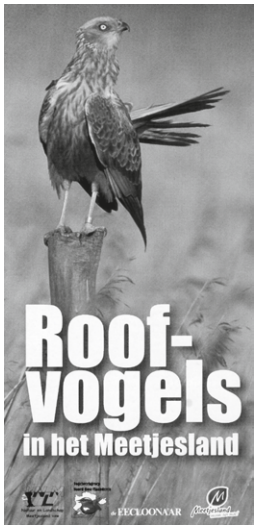

Elke broedvogel wordt in een viertal bladzijden belicht en gesitueerd op een verspreidingskaart. De soorten werden door verschillende auteurs besproken en dat resulteert in min en meer diepgaande teksten. Zo moet Dirk Willems die de Bosuil bespreekt ongetwijfeld nachten in de bossen rondgetoerd hebben om zo'n nauwkeurige gegevens te verzamelen. Bij alle besproken soorten staan heel wat prachtige foto's van bekende natuurfotografen, onder wie de huisfotograaf van de afdeling Ludo Goossens. Ook Gerard Mornie heeft een paar van zijn beste opnames geleverd. Het boek kan je bestellen bij De Eecloonaar/boeken, Industrielaan 44, 9900 Eeklo tegen betaling van € 24 op rek. 442-9681141-86 en vermelding ROOF.

En wat valt op na lezing, geprojecteerd op onze

afdelingswerking…

• dit boek onderstreept de waarde van een basiswerk, niet voor in de kast maar om regelmatig te raadplegen. We moesten meermaals denken aan het titanenwerk van Luc Menschaert, die bij ons alle soorten in boekvorm goot ('Zijn er nog Vogels'). En dit een beetje als de eenzame vogelaar-schrijver, niet met een uitgebreid schrijversteam die er zoals ginds reeds meerdere jaren over deden om dit boek alleen over roofvogels bij mekaar te pennen.

• nogmaals blijkt ook het belang van insturen van waarnemingen, waarmee we nog eens een warme oproep naar alle Natuurpunters lanceren. En daarbij ook het enorm belang van alles goed te catalogeren zodat alles kan teruggevonden worden. Hierbij dank aan de VWG en speciaal Eddy Vandenabeele en Bart Heirweg die een immense databank aan het uitbouwen zijn via de site van de VWG.

• de Natuurpunters uit onze afdeling die bij de presentatie aanwezig waren kwamen spontaan op het idee om ook bij ons een boek uit te brengen. Ideeën en onderwerpen genoeg: roofvogels uiteraard, maar ook tellingen van watervogels e.a., het komen en gaan van soorten, akkervogels… Limoniet zal dit als iets wetenschappelijker tijdschrift tijdelijk opvangen maar wat ligt een boek toch mooi in de hand….

Boek: Beten en steken, ...

Walter Belis

Takken W., 2007. Beten en steken, hinderlijke insecten en andere plaaggeesten en hun effecten op onze gezondheid, Tirion Natuur, Baarn, 128 blz., ISBN 978-90-5210-708-0, € 14,95.

Bij het aanbreken van de lente komen de kriebels naar boven. Hopelijk gaat het om 'buitenluchtkriebels' want andere kriebels kunnen nare gevolgen hebben voor de gezondheid. Het soort van ongemak dat natuurliefhebbers kunnen ondervinden onder de vorm van beten en steken wordt veroorzaakt door zowel nuttige als schadelijke insecten. Jeuk of huiduitslag opgelopen door planten wordt hier niet besproken.
Willem Takken is – vooral in Nederland – een vaak geraadpleegd man. Hij is hoogleraar Medische en Veterinaire Entomologie aan de Universiteit van Wageningen en werkte mee aan de bestrijding van o.a. de tseetseevlieg en de malariamug, twee insecten die samen met 45 andere hinderlijke insecten besproken worden in dit kleine maar hoogst boeiende boekje.
Van elk vervelend insect wordt de levenscyclus, het voedingspatroon en het risico voor onze gezondheid besproken. Bij elke soort staat er een foto en een verspreidingskaart. Vermits menig onder ons zich aangetrokken voelt door de tropen heeft de auteur ook oog gehad voor de vervelende beestjes die je vakantie aldaar aardig kunnen vergallen.

Dus nooit vergeten het handige boekje in je bagage mee te nemen, het kan je heel veel ergernis helpen te voorkomen want Willem Takken maakt duidelijk wat je onmiddellijk kan ondernemen wanneer een insect heeft toegeslagen.
Na het lezen van het naslagwerkje rest ons een magere troost: alleen boven de poolcirkel ben je veilig, tenzij je in de Scandinavische toendra kennismaakt met de Rendiervlieg.

Hoe een visser een 'uiltje' vangt?

Daniël Packet

Op een avond in november zit een visser naar zijn dobber te turen aan een visvijver te Kruishoutem als er plots een Kerkuil tegen zijn lijn aanvliegt. De vogel tolt enkele keren rond en valt in het water. Hieruit wordt de uil 'opgevist'. Door de ring die de vogel draagt kan opgemaakt worden dat hij als nestjong geringd is op 19.06.2007 op een achttal kilometer hiervandaan. Na een droogkuur krijgt de vogel opnieuw de vrijheid.
Kerkuilen hebben een zeer goed broedseizoen achter de rug, sommige koppels hadden zelfs een tweede broedsel. In onze streek zijn een tiental broedgevallen bekend.

Recepties, Ledenfeesten, Lentemaaltijden

18 januari: nieuwjaarsreceptie van Natuurpunt i.s.m. MOW

20 januari: nieuwjaarsreceptie zwalm.vallei

24 februari: lentemaaltijd zwalm.vallei

1 maart: ledenfeest Schelde-Leie, Scheldevallei en Vlaamse Ardennen

30 maart: ledenfeest Oudenaarde

meer inlichtingen: zie kalender

Erosiegevoeligheid

Norbert Desmet

Ja, ik ben erosiegevoelig! Er bekruipt me een machteloos gevoel als ik dit najaar bij de eerste regendagen door het landschap wandel daarboven op de Hootond in Kluisbergen. Doods, verslagen en verwoest liggen de akkers er bij, waar suikerbieten, aardappelen of maïs geoogst werden. Het water zoekt zich een weg doorheen de diepe sporen, getrokken door tractoren en karren die veel te zwaar zijn voor die kwetsbare leemgrond. Of minder merkbaar vormt de neerslag een estuariumpatroon met een geul op het diepste punt bij de akkers die minder gehavend uit de oogst gekomen zijn. De gigantische afspoeling voor een winter lang is weer begonnen en meteen de aanrijking en dichtslibbing van natuurgebieden, beken en rivieren in de valleien.

Een paar jaar geleden zat ik als ongeveer enige 'groene' tussen een vijftigtal boeren in Kluisbergen die kwamen luisteren naar een uiteenzetting over erosiebestrijding. Er was daar op aangedrongen vanuit de Milieuraad, omdat het probleem groot is in onze Vlaamse Ardennen en in het interfluvium: met andere woorden op alle bewerkte grond met een beetje hellingsgraad. Ook omdat een aantal landbouwers steevast beweerde dat er op hun gronden geen erosie was. Meer nog, toen het gemeentelijk structuurplan werd aangemaakt is er achterbaks nogal wat gegomd om sommige percelen uit de kwetsbare zones te krijgen. Enfin, die professor maar uitleggen wat men allemaal zou kunnen doen om die erosie tegen te gaan. Zinnige zaken, gaande van dwars op de helling ploegen tot meer technische ingrepen met wilgentenen matten, grasstroken en natuurlijk, betonnen constructies en dgl. Er werden ook cijfers aangehaald maar die waren uit de streek van Leuven en volgens de meerderheid van het gezelschap niet hier van toepassing. Een paar camionnekes vruchtbare aarde per jaar per ha die wegspoelen, kom nou. En toch, een zeer recente meting in een klein beekbekken in Maarkedal toonde verliezen aan van 1 ton per ha tijdens een enkele onweersbui. In Vlaanderen wordt het kostenplaatje geraamd op 90 miljoen EUR per jaar en in erosiegevoelige gebieden zoals in de Vlaamse Ardennen kan dat oplopen tot 288 EUR per ha!

In Oost Vlaanderen is de provincie gestart met een steunpunt erosie, leefmilieu@oost-vlaanderen.be, goed voor subsidies, advies en uit te voeren werken. In de tussentijd zijn er proefprojecten opgestart. Het gaat om bezinkingsbekkens beneden aan grote hellende akkers, barrières met grasstroken of strobalen om de afstroming te remmen, versterking van taluds aan de voet van hellende percelen, enz. In mijn buurt is daar zo een project lopend: helemaal bovenaan vier ha. zandleem in één perceel, afhellend naar het noorden en steeds diepe geulen vormend dwars door het talud aan de rand en lager door de akker van de buurman (*zie foto*). De erosie stopt vanzelf in het volgende perceel, een groot weiland, grenzend aan het Ingelbos. Een mooi voorbeeld van zware erosie en de poging dit tegen te gaan: men heeft er lange tijd en met veel mensen aan gewerkt om wat wilgenmatten en palen in dat talud te verwerken. We zijn heel erg benieuwd hoeveel de onderneming gekost heeft! Niet aan de landbouwer natuurlijk, die bovendien zijn voeten veegt aan alle raadgevingen van die professor voor zijn hoger gelegen perceel. De maatschappij heeft betaald omdat tot nu toe al die erosiebestrijdende maatregelen alleen op vrijwillige basis kunnen genomen worden… Een paar jaar na de kosten is de rendabiliteit van de gehele onderneming miniem: men kan op een halve meter immers geen vier ha tegenhouden! En afhankelijk van de teelten blijft de ravage groot: is de grond in de winter begroeid dan valt het nog mee, maar een blote hellende kouter is niet te temmen. Wat zou hier kunnen baten? Perceelsverkleining durven we al bijna niet meer aanhalen in deze tijden van steeds meer grootschaligheid en monsters van machines. De kleine percelen van pakweg twintig jaar geleden met wisselende teelten en structuurrijke stalmest waren een natuurlijke buffer op zich tegen het afspoelen. Een babbel met zij die het kunnen weten

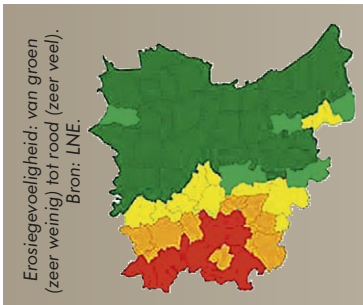

Erosiegevoeligheid: van groen (zeer weinig) tot rood (zeer veel). Bron: LNE.

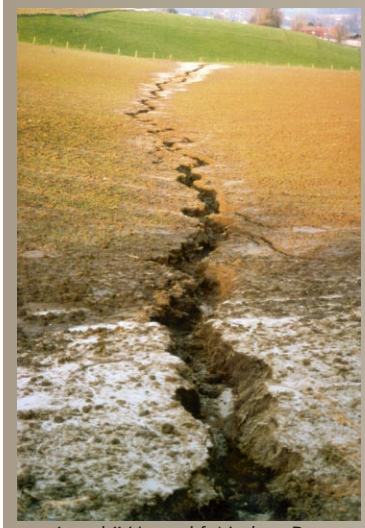

erosie nabij Hotond f: Norbert Desmet

leert dat hier alleen voldoende brede grasstroken en begroeide taluds het tij kunnen keren. De landbouwer in kwestie denkt daar nog niet aan, al die verloren oppervlakte en die wortels en die blaren… En hou je vast, ik hoorde op de meeting van de professor een landbouwer sneren wat ze wel met dat gras van die grasstroken moesten doen, ze konden het zelfs aan de beesten niet geven… op het waarom bleef men het antwoord schuldig, maar het had wellicht te maken met

uit: Nieuwsbrief nov. 2007
Prov. Oost-Vlaanderen.

Bodemerosie in Lozer 2002 *foto: Gerard Mornie*

restproducten in het gras, dacht ik toen.

Waarom maken we bij herhaling al dat kabaal over die erosie? Wel, aansluitend op het voorbeeld hierboven, in mijn gemeente Kluisbergen ligt daar beneden in de vallei het Paddenbroek, een waardevol moerasreservaat. Het gebied stikt gewoon onder de afspoeling van de hellingen daarboven. Het stikt onder het slik, het stikt onder de stikstof (mooi toch?) en andere 'nutriënten' die daar het evenwicht grondig komen verstoren. De invloed van de erosie op onze natuur is erg groot en zeker op die veel aangehaalde biodiversiteit. Waarom zijn netels en Kleefkruid immers aan een niet te stuiten opmars bezig en verdringen ze daarbij langs weg- en beekkanten de andere vegetatie. De recente noodkreet van het INBO over de verdere achteruitgang van de natuurwaarden in Vlaanderen vermeldt terecht de overbemesting als pijnpunt. Bovendien kost het ruimen van beken en rivieren steeds meer aan de maatschappij, nog niet gesproken van de toenemende wateroverlast en de miserie en het kostenplaatje daarvan (zie cijfers boven).

Je zult zeggen, waarom doen ze daar niets aan? De landbouwers kennen ondertussen het probleem maar ondervinden daar blijkbaar zelf weinig last van: iets dieper ploegen, wat extra mest en groeien doen de gewassen toch weer. Groenbemesters vinden meer en meer ingang maar dikwijls niet op de plaatsen waar het meest nodig is. En de 'bevoegde diensten' zullen als gewoonlijk zeggen dat ze er wel iets aan doen: een provinciale erosiebestrijdingscommissie en wellicht ook een gemeentelijk plan zoals in Ronse e.a. en wat geld en raadgevingen alom… Maar niet bindend! Een klein aantal slechts rijdt minder snel als er geen boete dreigt. Zo ook in de landbouw: wie zou nu zomaar die kostbare vierkante meters laten liggen als er niets aan verbonden is, m.a.w. geen straf of geen extra subsidie…

Een oplossing ten bate van de natuur kan volgens ons in twee fasen. Door al de heisa daarrond hebben we een goed werkinstrument: we weten exact de hellingsgraad van alle percelen in de kwetsbare gebieden, samengebracht in uitstekende maar door de landbouw aangevochten kaarten.

In fase 1 worden in de kwetsbare gebieden alle erosiebevorderende teelten (aardappelen, bieten, maïs) alleen nog toegestaan mits een aantal noodzakelijke maatregelen genomen zijn om de erosie tegen te gaan (voldoende brede grasbermen en/of beplanting op de randen, groenbemester of ander tussengezaaid gewas (b.v. bij maïs), structuurrijke stalmest, goede ploegrichting, perceelsverkleining…).

Als er geen schot in de zaak komt, fase 2: op alle erosiegevoelige gronden worden geen teelten meer toegestaan die de afspoeling in de winter bevorderen. Punt uit. Wintertarwe en andere alternatieven staan klaar en zullen blijkbaar nog renderen ook in de huidige economische context.

Ten bate van de natuur en van de maatschappij is het een taak voor de hogere overheid, als die nog ooit op snelheid komt, toch wel het vlug terugdringen van de enorm toegenomen erosie de laatste twintig jaar. Men zal het niet graag horen in de landbouw maar dit facet van hun 'bedrijfsvoering', de erosie, is een maatschappelijk probleem geworden…

Vogelwaarnemingen september-november 2007

Nico Geiregat

*Dit najaar was op zich niet zo speciaal voor de waarnemers: lange periodes van gunstig weer zorgden ervoor dat écht goede trekdagen eerder schaars waren: de vogels hadden geen reden om allen op dezelfde dag te trekken. Toch kregen wij op de twee simultaantrektellingen enkele pareltjes te zien: Visarend en Rode wouw lieten zich onwaarschijnlijk mooi bekijken en ook enkele andere vogels maakten deze dagen ontegensprekelijk memorabel voor de trektellers van dienst! Maar ook wie alleen te velde trok of geregeld eens uit zijn raam keek, heeft al eens mooie waarnemingen verricht. Getuige daarvan zijn de onderstaande waarnemingen die ons bereikten via de site (**http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be**) of via het forum (**http://www.natuur-forum.be/default.asp?Group=6**). Voor zij die hun waarnemingen zelf niet bijhouden, bevelen wij de eerste mogelijkheid aan: deze gegevens worden immers onmiddellijk opgeslagen op een centrale database, waardoor deze beschikbaar blijven voor het geval men ze nodig heeft.*

Futen tot eenden:

Fuut: 25/11: maximum van 44 op de Callemoeie te Nazareth (DDG). **Aalscholver**: 07/10: tijdens één van de twee simultaantrektellingen werd een totaal van 452 overvliegende vogels geteld (PVDB e.a.). Op 17/11 vond een nationale slaapplaatstelling plaats. In onze regio werden op die avond twee belangrijke overnachtingsplaatsen geteld. In de Reytmeersen kwamen 79 vogels slapen; in de Leyhoek waren het er 103. (tellers: FVE, GMO, IST, NGE). **Grote zilverreiger**: 08/10: Zevergem, Schave: 1 ex. (RDS). **Blauwe reiger**: 23/9: 16 ex. in groep over Ronse (DVE). **Ooievaar**: 19/09: Zottegem, E40: 8 ex. (TLIn); 21/10, Wannegem-Lede: 3 ex. over tijdens trektelling (PVDB e.v.a.); 22/10: Ronse: 10 ex. over (med. DVE). **Knobbelzwaan**: 18/11: Deinze, Noorderwal: 31 ex. (DPA). **Grauwe gans**: 32 gegevens uit de beschreven periode met de eerste waarnemingen op 07/10 (TLI, LME, NGE). **Canadese gans**: maximum: 18/11: Nederename: 254 ex. tijdens watervogeltelling (GGR). **Casarca**: 5 waarnemingen uit de beschreven periode met een max. van 3 ex. te Gottem op 18/11 (DPA). **Nijlgans**: 18/11: Gottem, Oude Leie: 62 ex. (DPA). **Wilde eend**: 25/11: Nazareth, Callemoeie: 505 ex. (DDG). **Krakeend**: 30/10: Zingem, Weiput: max. aantal van 61 ex. (FGH). **Pijlstaart**: de 2 opmerkelijkste gegevens: 05/11: Wannegem, Leystraat: 25 ex. overvliegend, (GCO), 27/11: Meilegem, Kaaihoeve: 10 ex. pleisterend (USA). **Slobeend**: 11/11: Zingem, Weiput: 74 ex. (DGE). **Wintertaling**: 18/11: Grammene, Oude Leie: 95 ex. (DPA). **Zomertaling**: 5 waarnemingen, allen op de Weiput te Zingem, met 30/09 als laatste datum (BHE e.a.). **Krooneend**: 19/11: Nazareth, Dragonder: 3m en 1v. (JBU). **Witoogeend**: 25/11: Nazareth, Callemoeie: 2 ex. (DDG). **Brilduiker**: 07/09 tot 23/09 en 16/11: Nazareth, Callemoeie: resp. 1m en 1v. (NVW, BDE)

Roofvogels:

Rode wouw: 15/10: Ronse: 1 ex. overvliegend (med. DVE); 21/10, Wannegem-Lede: 1 ex. met een rat als prooi in de klauwen liet zich schitterend bekijken tijdens de tweede simultaantrektelling (PVDB e.v.a.). **Blauwe kiekendief**: 13 waarnemingen, eerste waarneming voor deze winter op 16/9 door LVDL. **Bruine kiekendief**: 16/09: Schorisse: 1 ex. tijdens een wandeltocht van Natuurpunt (NGE e.a.); 22/11: Meilegem, Kaaihoeve: 1 ex. (USA). **Buizerd**: 21/10: 28 ex. over tijdens de tweede simultaantrektelling te Wannegem-Lede (PVDB e.v.a.). **Visarend**: 07/10: Wannegem-Lede: 1 ex. liet zich minutenlang schitterend bekijken tijdens de eerste simultaantrektelling (PVDB e.a.). **Boomvalk**: totaal van 9 gegevens voor de beschreven periode, met een laatste waarneming op 14/09 (FGH). **Slechtvalk**: 8 waarnemingen in de beschreven periode, met een eerste waarneming op 20/10 te Gavere (JVE). **Smelleken**: 6 waarnemingen in de beschreven periode, met een eerste waarneming op 07/10 tijdens de eerste simultaantrektelling (PVDB e.a.).

Hoenders tot sternen:

Patrijs: Schorisse: 72 ex. op een kouter die wordt gevolgd in het kader van het akkervogelproject (DGE). **Goudplevier**: 04/10: Wannegem, Leystraat: 20 ex. (GCO). **Houtsnip**: 9 waarnemingen uit de beschreven periode, met een eerste geval op 22/10 (DPA). **Watersnip**: 14/11: Oudenaarde, opgespoten industrieterrein De Coupure: 45 ex. (NGE). **Bokje**: op dezelfde plaats: een maximum van 19 ex. op 15/11 (NGE). In de Scheldemeersen te Melden zaten er 6 ex. op 22/11 (LVDL). **Zwartkopmeeuw**: 13/10:

Oudenaarde, Schelde t.h.v. Brouwerij Liefmans: 1 tweedejaars (NGE). **Geelpootmeeuw**: 20 en 25/11: resp. 1 eerstejaars en 1 adult ex. (NGE, DDG). **Visdief**: 03/09: Nazareth, Callemoeie: 1 ex. (NVW).

Visdief *foto: Johan Cosijn*

Uilen tot zangvogels:

Velduil: 06/09 en 06/10: telkens 1 ex., resp. Brakel, Jansveld en Schorisse, Bosgat (HHA, DGE). **Draaihals**: 02/09: Bachte-Maria-Leerne: 1 raamslachtoffer (BVH). **Veldleeuwerik**: 07/10: 357 ex. overvliegend tijdens de eerste simultaantrektelling te Wannegem-Lede (PVDB e.a.). **Boomleeuwerik**: 15/10: Wannegem-Lede, Leystraat: 9 ex. over (GCO). **Boerenzwaluw**: 03/10: Wannegem-Lede, Leystraat: nog een grote groep van 110 ex. Een laatste exemplaar werd opgemerkt op 6/11 aan het kerkhof te Olsene (BVT). **Waterpieper**: 14/11: Berchem, Paddenbroek: 107 ex. (TLIe). **Boompieper**: totaal van 13 gegevens met waarnemingen van overtrekkende boompiepers. De uiterste data waren 02/09 en 24/09 (diverse waarnemers). **Roodborst**: 09/09: Ronse, Bois Joly: 19 ex. (DVE – een dergelijke inspanning verdient zeker een vermelding in dit overzicht). **Roodborsttapuit**: 28/10: 1 ex. (ADV, EVDA). **Beflijster**: 4 waarnemingen tussen 28/9 en 14/10 (GCO, DPA). **Cetti's zanger**: 9 waarnemingen in de beschreven periode van op 5 verschillende plaatsen (diverse waarnemers). **Zwartkop**: 19/11: St.-Blasius-Boekel, tuin: 1 laat ex. (LNE). **Glanskop**: 09/09: Ronse, Bois Joly: totaal: 7 ex. (DVE). **Groenling**: 18/10: Kluisbergen, Zulzeke-kouter: 23 ex. (NDS). **Putter**: 15/10: Welden: 60 ex. (GGR). **Kneu**: 18/11: Schorisse: 40 ex. op een kouter die wordt gevolgd in het kader van het akkervogelproject (DGE). **Geelgors**: 18/11: Schorisse: 20 ex. op diezelfde kouter (DGE). **IJsgors**: 20/10: Wannegem, Leystraat: 1 ex. over (GCO)

Hartelijk dank aan alle waarnemers!

Dagboek van een groenling

Hugo Verschelden

Erotiek en seks bij de beestjes.

We denken er in ons bed of op andere plaatsen niet altijd aan maar erotiek en seks houden het leven op onze planeet gaande. Dat geldt niet alleen voor ons maar voor het hele dierenrijk. Het onderwerp is dus van levensbelang te noemen en nu seks en erotiek geen taboe meer zijn, waag ik het erop om er dan ook een artikel aan te besteden. Als je echter op zoek bent naar een goed recept voor een aardig liefdesleven, moet ik je wel teleurstellen. Je vindt hier maar weinig soelaas voor eventuele problemen in je liefde- en seksleven. Ik hou het voor mij veilig en beperk me hier immers uitsluitend tot het 'amoureuze' gedoe van de beestjes.

Om het gedrag van onze fauna in de boeken te bestuderen stapte ik, zoals je weet uit eerdere artikels in dit tijdschrift, naar de bibliotheek. Nu vond ik het onderwerp van de voortplanting, waar we allen wel wat nieuwsgierig naar uitkijken, interessant genoeg om maar mee naar huis te nemen. En ik werd niet ontgoocheld, want de gedragingen van sommige van onze medeschepsels wekten mijn verwondering en, toegegeven, soms ook wel mijn bewondering. Het voortplantingsritueel, met bijhorende attributen, van vele van onze planeetbewoners is immers volgens onze normen toch wel zeer 'merkwaardig' te noemen. Bovendien moet het aantal variaties in de hofmakerij en de copulatie bij de diertjes zeker niet voor de welgekende Kamasutra onderdoen. Maar kom, laat ik jullie geduld niet langer op de proef stellen en die sluier oplichten.

Zoals je weet, tenzij je niet in de evolutietheorie gelooft, is alle leven in de zee ontstaan, daarna deels uit die zee gekomen en er ook weer gedeeltelijk naar teruggekeerd. Eencelligen verenigden zich tot meercelligen en die zijn dan weer uitgegroeid tot de verschillende soorten wezens die we nu op het land, in het water en in de lucht ontmoeten. Ieder schepsel diende zich daarbij aan de wijzigende omstandigheden aan te passen. Geleidelijk vervormde hun lichaam om zo goed mogelijk in de omgeving te passen. Dat wisten we natuurlijk al allemaal. Maar wat we meestal over het hoofd zien is het feit dat ook de genitaliën met bijhorende gebruiksaanwijzingen zich volgens de specifieke noodwendigheden wijzigden.

De diverse soorten hebben op dat vlak hun best gedaan en zijn dikwijls tot verschillende oplossingen gekomen. Niet elk mannelijk beestje loopt of zwemt dus met een penisje rond dat in het vrouwtje moet belanden om voor nakomelingen te zorgen. Neen, velen moeten het zelfs zonder stellen. Anderen hebben dan weer twee exemplaren of bezitten zowel het mannelijke als het vrouwelijke geslachtsorgaan. Ook de liefdesdaad voltrekt zich dikwijls op buitenissige wijzen. Sommigen dieren doen het liefst van op een afstand en laten het zaad en de hom gewoon losjes in het water ronddrijven. Andere verpakken hun sperma in spermapakketjes en leggen het voor het vrouwtje grijpklaar. Er zijn er zelfs die met die spermatoforen naar het vrouwtje gooien of gewoon gewetenloos ergens door de huid van een wijfje prikken waarbij de spermatozoïden zich in haar lichaam verdelen en aldaar de eitjes gaan zoeken. Het wordt nog straffer, wanneer de kleine mannetjes gewoon gans hun leven in het lijf van het vrouwtje wonen om ter plekke de eitjes te bevruchten. Andere mannetjes stoten dan weer een deel van hun lijf af en sturen het losgekomen lichaamsdeel naar het rijpe vrouwtje. Je moet wel helemaal malloot zijn als je het seksen met je partner aan zo'n helper overlaat, vind ik, maar toch moet ik hem ergens gelijk geven (lees verder). En dan zijn er ook nog de onverbiddelijke minnaars die voor één enkele seksbeurt hun leven riskeren en het dikwijls ook verliezen omdat hun partner hen met veel liefde opeet. Haar 'sexappeal' moet wel erg krachtig zijn om je zo te laten inpakken.

In de dierenwereld verloopt het liefdesspel, zoals je dus merkt, niet altijd even knus. Het overleven van de soort primeert. Het is pure 'business' waarbij alles nogal machinaal en zonder veel liefde en genegenheid verloopt. Enkel de drang om de soort te laten voortbestaan duwt de seksen af en toe naar elkaar. Meestal bepaalt de biologische klok in de vrouwtjes het moment waarop de geduldig wachtende mannetjes over de brug mogen komen, al is verkrachting bij sommige soorten ook niet uitgesloten. Ook het paringsprotocol van de soort dient strikt gevolgd wil de 'deal' überhaupt doorgaan.

Het is hier in dit korte bestek onbegonnen werk om alle standjes uitvoerig te beschrijven. Toch wil ik jullie in enkele van de verleidings- en copulatietechnieken inwijden. Wie er meer wil over weten kan altijd nog op zoektocht in de bibliotheek, de boekhandel, op het internet en uiteraard in de natuur.

Seks van op een afstandje

Zoals ik al eerder meldde bestaat er seks waarbij de partners elkaar niet aanraken. Bij de vissen vindt men hiervan verscheidene voorbeelden. Veel vissoorten paaien waarbij ze min of meer in elkaars buurt hun kuit en hom lossen. De bevruchting van de eitjes geschiedt dan gewoon uitwendig, in het water. Zoals je begrijpt gaat hierbij veel genetisch materiaal verloren en heel efficiënt is dat dus niet. De grote hoeveelheden moeten het succes op nakomelingen dan maar verzekeren.

Kruisspinnen *foto: Hugo Verschelden*

Koolwitjes *foto: Hugo Verschelden*

Sommige vissen weten dit verlies wel wat te beperken. Zo bouwt het op seks beluste stekelbaarsje met wat plantenmateriaal een tunneltje op de bodem van de beek. Dan zwemt hij naar een met kuit gevuld vrouwtje, toont zijn bonte kleurenjas, schiet wild voor haar heen en weer en lokt haar naar zijn hemelbedje. Daar onder de hemel van groen legt zij in een minuut tot wel honderd eitjes. Onze vrijer blijft haar ondertussen aanmoedigen door tegen haar onderbuik te duwen. Van zodra ze uit het nest vlucht neemt het mannetje haar plaats in en spuit een homdruppeltje over het legsel. Het vrouwtje dat haar sexappeal ondertussen alweer verloren heeft, mag in geen geval nog in de buurt komen. Ons baasje schikt nu vlug het nest en gaat opnieuw op zoek naar het volgende bollig

wijfje om ook haar eitjes in zijn nest te krijgen. De avances gaan zo door tot de minnaar meent dat hij voldoende eitjes onder zijn hoede heeft. Je begrijpt dat je voor deze vorm van seks geen penis nodig hebt. En al heeft een stekelbaarsje wat stekels er ontbreekt dan toch dat ene speciale 'stekeltje'.

Icarus blauwtjes *foto: Hugo Verschelden*

Seks in pakjes

Een dier met weer een ander stekeltje is de schorpioen. Zoals ieder weet is dat gekromde uitsteeksel op het achterlijf dodelijk gevaarlijk. De 'verliefde' partners moeten tijdens hun liefdesspel dit onding dus te allen tijde zien te mijden. De ontmoeting lijkt in dit geval ook meer op het gevecht van twee gladiatoren dan op een minzaam liefdespel. Met

Lantaarntje *foto: Hugo Verschelden*

opgeheven scharen naderen de beestjes elkaar tot hun gevaarlijke klauwen in elkaar gaan haken en het koppel zich wat veiliger kan voelen. In het daaropvolgende ritueel proberen de beide partijen hun giftige angel ook zo goed mogelijk thuis te houden. Het spel begint met een wilde rondedans die veel van een krachtmeting weg heeft. Eens de dame begrijpt waarover het gaat, komt het er bij hem op aan zijn zaad bij haar geslachtsopening te krijgen. Haar bestijgen kan alvast niet en ook het onderspit mag hij niet delven. Toch weet hij beter dan wie ook dit moeilijke probleem op te lossen. Hij verpakt zijn sperma in een kleine capsule die hij voor haar in de grond wrikt. Dan schuifelt hij met haar voorzichtig achteruit en manoeuvreert zijn geliefde boven de capsule waarbij hij hoopt dat ze dit spermapakketje in haar geslachtsopening kan opnemen. Niet eenvoudig dus en het mislukt dan ook geregeld. Zeker omdat het voor haar niet te lang mag duren of ze krijgt er genoeg van en geeft hem een dodelijke prik met haar vervaarlijke stekel. Hij weet dit en hoopt haar tijdig te kunnen lossen om vlug achterwaarts schuifelend een veiliger oord op te zoeken.

Sekscelibatair

Borstelwormen die zich ophouden in de riffen van de stille Zuidzee nemen geen enkel risico en kiezen voor de status 'sekscelibatair'. Je kan het 'vrijen met volmacht' noemen. De Palolo's, zoals die diertjes noemen, sturen van zodra de paartijd gekomen is, hun sperma of eitjes naar de achterste helft van hun lichaam. Dit achtereind heeft ook een rudimentaire kop met oogvlek. Als alle voorbereidingen getroffen zijn, lossen de wormen hun achtereind en laten ze het verdere paaien aan dit wegwerpachterste over. Gedurende het volgende jaar groeien de wormen wel weer een stuk bij tot de maan alweer juist staat en de cyclus van vooraf aan kan beginnen. Op zo'n moment krioelt de zee alweer van wriemelende en paaiende spaghetti, welke voor de eilandbewoners een welgekomen delicatesse blijkt te zijn. De eigenlijke celibatair wormen blijven daarbij veilig geborgen in het harde koraal.

(wordt vervolgd...)

Natuurrapport 2007: toestand van de natuur in Vlaanderen - cijfers voor het beleid.

Johan Cosijn

Op 27 november overhandigde Jurgen Tack, de kersverse administrateur-generaal van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) het Natuurrapport 2007 aan Hilde Crevits, Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur, in het Vlaams Parlement. Het Natuurrapport verschijnt om de twee jaar en bevat de meest recente wetenschappelijke informatie inzake de toestand van de natuur in Vlaanderen om het beleid van de Vlaamse overheid te ondersteunen.

De minister kreeg geen goed nieuws te verwerken maar veel huiswerk. Van de 40.000 soorten wilde planten en dieren in Vlaanderen is reeds 6% verdwenen en is bijna een derde in die mate bedreigd dat ze zullen verdwijnen zonder extra maatregelen. De hoofdbedreigingen voor natuur zijn versnippering en vermesting. Omdat er nog te weinig aaneengesloten natuurgebied is in Vlaanderen en te weinig natuur buiten de natuurgebieden, kunnen planten en dieren zich ook niet naar behoren verspreiden. Daardoor kunnen ze onvoldoende uitwijken wanneer bijvoorbeeld het klimaat verandert.

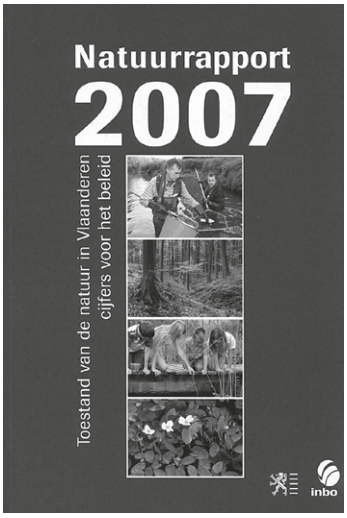

In Vlaanderen kwamen in de 20e eeuw 40.000 soorten wilde planten en dieren voor. Daarvan is momenteel 6 % verdwenen en staat er nog eens 28 % op de Rode Lijst. Deze soorten dreigen binnen afzienbare tijd uit Vlaanderen te verdwijnen, bij het uitblijven van gerichte maatregelen. Vooral de planten en dieren die specifieke eisen stellen aan hun leefomgeving hebben het moeilijk, onder meer Veldleeuwerik, Roerdomp en Gentiaanblauwtje. Andere planten en dieren, die minder kieskeurig zijn, breiden zich uit, zoals Ekster en Brandnetel. Enkele soorten breiden ook uit dankzij het door natuurbescherming bekomen herstel van hun leefomgeving, onder andere Grutto. Globaal blijft echter de trend dat de variatie in de natuur vermindert. De natuur homogeniseert.

Desondanks is er ook één lichtpuntje: de voorbije tien jaar is de kwaliteit van het zoet water geëvolueerd van zeer slecht naar slecht tot matig, wat tot een licht maar duidelijk herstel van de zoetwatersoorten leidt.

Een belangrijke oorzaak voor het verlies aan biodiversiteit is dat onze natuur erg versnipperd is. De bebouwde oppervlakte nam de laatste tien jaar nog toe en de intensieve landbouw laat over het algemeen weinig ruimte voor wilde planten en dieren. Hierdoor raken hun leefgebieden steeds meer geïsoleerd. De biotopen worden te klein of de dieren kunnen zich niet meer verplaatsen tussen de verspreide stukjes natuur. Behalve in enkele grote projecten, zoals o.a. het Schelde-estuarium, kende het ontsnipperingsbeleid slechts weinig vooruitgang. De ruimtelijke verankering van de ontsnippering – onder meer de realisatie van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) via afbakening van agrarische en natuurlijke gebieden – verloopt moeizaam. Volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen moesten tegen eind 2007 125.000 ha VEN en 150.000 ha natuurverwevingsgebied afgebakend zijn. Van het VEN is maar 70 % afgebakend, van de natuurverwevingsgebieden amper 0,7 %. Sinds 2003 – toen de huidige Vlaamse regering aantrad – is er nauwelijks nog vooruitgang geboekt, zo blijkt. Ook van de beloofde 10.000 ha nieuw bos en de 38.000 ha bijkomend natuurgebied is amper een kwart gerealiseerd. In zijn beleidsbrief laat minister van Ruimtelijke Ordeniing, Van Mechelen, zelfs verstaan dat die afbakening wordt uitgesteld tot na 2009, en dus een zaak is voor de volgende regering. Ook de opmaak van de natuurrichtplannen blijft achter. Nochtans vormen de natuurrichtplannen een belangrijke schakel in de stroomlijning en verdere uitvoering van het gebiedsgerichte natuur- en bosbeleid.
Anderzijds nemen de subsidies voor natuurbeheer toe, al daalt het bedrag per beheerde hectare, en wordt er steeds meer natuurgebied opengesteld voor de wandelaars, wat het maatschappelijk draagvlak van het milieubeleid kan vergroten.

Daarnaast komt er nog steeds te veel stikstof en fosfor in ons milieu terecht. Die zijn afkomstig van landbouw, verkeer, huishoudens en industrie. De uitstoot van stikstof en fosfor is vooral in de jaren '90 gedaald.

Hierdoor is de waterkwaliteit verbeterd, waardoor vissen, watervogels en libellen zich herstellen. Maar de laatste jaren gaat de waterkwaliteit er niet meer op vooruit. De uitstoot van stikstof en fosfor in Vlaanderen behoort nog tot de hoogste in Europa. Op 92% van de oppervlakte kwetsbare natuur blijft de overdaad aan stikstof schade veroorzaken aan planten en dieren. Symptomatisch is dat zelfs de Europees beschermde zones nauwelijks ontzien worden. Van de 20.000 ha Vlaamse Habitatrichtlijngebieden die in landbouwgebied gelegen zijn, is op minder dan een kwart een regime van nulbemesting van kracht.

Verder komen er steeds meer uitheemse planten en dieren bij ons terecht, doordat deze – al dan niet bewust – ingevoerd, verhandeld en gekweekt worden. Sommige uitheemse soorten kunnen zich sterk uitbreiden en zo ecologische en ook economische schade veroorzaken. Jaarlijks worden 25 nieuwe soorten exoten ontdekt in België. Dat is een probleem als ze exponentieel uitbreiden. De Canadese gans bijvoorbeeld, die hele graslanden kaalvreet of de Amerikaanse vogelkers die in ongeveer alle bossen van Vlaanderen groeit en nu al sommige bossen overwoekert, wat voor de bosbeheerders aanzienlijke kosten en middelen met zich meebrengt om deze soort te bestrijden.

Amerikaanse vogelkers *foto: Gilbert De Ghesquiere*

Ook de klimaatverandering laat zich voelen in de natuur. Sommige vlinders en libellen kunnen langer rondvliegen en zich uitbreiden. Andere dieren krijgen het moeilijk door het zachter klimaat. Doordat sommige soorten zich meer en andere zich minder aanpassen, dreigt de natuur haar samenhang te verliezen. Zo wordt de Gewone pad gestoord in zijn winterslaap en legt daardoor minder eitjes. De Bonte vliegenvanger, een bosvogel die in Afrika overwintert en in het voorjaar terug komt om hier te broeden, is voor het voeden van zijn jongen volledig afhankelijk van een piek aan rupsen op dat moment. Maar door de klimaatverandering komt die piek nog vroeger, waardoor de Bonte vliegenvanger niet genoeg rupsen meer heeft. Hij is nog niet bedreigd, maar hij doet het wel veel minder goed dan ander bosvogels.

De Europese Habitatrichtlijn verplicht Vlaanderen om bepaalde waardevolle biotopen en de soorten die er leven extra te beschermen. In Vlaanderen is 7,5 % van de oppervlakte afgebakend als Habitatrichtlijngebied. Dat is erg weinig in vergelijking met de rest van Europa, maar voor een economische topregio, waar de natuur sowieso in de verdrukking is, scoort Vlaanderen best wel goed. Daartegenover staat dat het zelfs in deze gebieden pover gesteld is met de natuurbescherming. Amper 4 % van de habitats in kwestie bevindt zich in de nagestreefde 'gunstige staat van instandhouding', de rest voldoet niet aan de Europese beschermingscriteria. De staat van instandhouding is ook ongunstig voor driekwart van de soorten die onder de habitatrichtlijn vallen. Kortom, zelfs de juridische bescherming en de daaruit voortvloeiende maatregelen volstaan niet om de meest kwetsbare Vlaamse natuur te vrijwaren. De Vlaamse overheid investeert ook minder dan de andere EU-lidstaten in deze natuurgebieden, zo blijkt.

De Vlaamse overheid neemt talrijke maatregelen om de natuur te beschermen, daarbij in belangrijke mate aangestuurd door Europa. Positief is alvast dat niet alleen natuurverenigingen, maar ook landbouwers, bosbeheerders, jagers en lokale overheden zich mee inzetten om de natuur te beschermen en duurzaam te gebruiken. We zien hiervan al resultaten. In natuurreservaten worden zeldzame graslanden en heiden hersteld. De vogels in bossen doen het beter doordat de bossen meer duurzaam beheerd worden.

Maar Vlaanderen heeft moeite om de Europese 2010-doelstelling te realiseren. Daarvoor moet het de inspanningen systematisch verder opdrijven: meer ruimte voor natuur, minder uitstoot van stikstof, fosfor en broeikasgassen, controle op in- en uitvoer van soorten en gerichte maatregelen om inheemse planten en dieren en hun leefgebieden nog beter te beschermen. Dat laatste moet de veerkracht van de natuur ten aanzien van klimaatverandering versterken.

Vlaams minister van Leefmilieu en Natuur, Hilde Crevits (CD&V) somde een paar nieuwe beloftes

op, als repliek op de vaak erg kritische cijfers en vaststellingen in dit Natuurrapport. Zo heeft zij samen met haar voorganger Kris Peeters dit jaar al 2.144 hectare natuurgebied als reservaat erkend. Dit is meer dan ooit tevoren: 2007 wordt een recordjaar. Na 30 jaar reservatenwerking geeft dit moed om vol te houden stelt de minister. Tevens wil ze een stuk meer bossen en reservaten open stellen voor het publiek. Eind dit jaar zullen de bosgroepen gebiedsdekkend zijn in Vlaanderen. Daarbovenop komt in 2008 een extra investering van 2,5 miljoen euro voor het beheer van de erkende reservaten.
Ondertussen werkt de minister aan een nieuw besluit om zoveel mogelijk bossen en reservaten onder eenvormige voorwaarden open te stellen voor het publiek, vanuit de filosofie dat zulks meer mensen warm kan maken voor een doortastend milieubeleid. Minister Crevits beloofde ook uitdrukkelijk dat ze de Europese Habitat- en Vogelrichtlijnen, die de bescherming van waardevolle natuurgebieden en soorten opleggen, volledig zal uitvoeren.
Minister Crevits gaf in haar uiteenzetting weliswaar goede aanzetten, maar heeft vermoedelijk te weinig geld en mensen om haar nobele belofte waar te maken.

Het is (bang) afwachten hoe de resultaten en tendenzen uit het huidige Natuurrapport zullen geëvolueerd zijn binnen twee jaar. In 2009 wordt het volgende Natuurrapport reeds voorgesteld. We zijn dan nog slechts één jaar verwijderd van 2010. Het is dan letterlijk vijf voor twaalf.

De bevindingen van het Natuurrapport zijn beschikbaar op **www.inbo.be** en in de brochure Natuur@Vlaanderen. Deze brochure kan je gratis bestellen via www.inbo.be, per e-mail: nara@inbo.be.

www.natuurindicatoren.be biedt je een overzicht van de toestand van de natuur in meer dan 100 natuurindicatoren, steeds up to date.

www.countdown2010.net houdt de vinger aan de pols en helpt regeringen over gans de wereld, die beloofd hebben om het verlies aan biodiversiteit te stoppen tegen 2010, om hen er toe te bewegen hun woorden in daden om te zetten.

Dumortier M., De Bruyn L., Hens M., Peymen J., Schneiders A., Van Daele T. en Van Reeth W. (red.) 2007. Natuurrapport 2007. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 4, Brussel.

Blauwe korstzwam in Vlaanderen

Jo Buysse

Tijdens de paddenstoelencursus op 10 november 2007 op de Kluisberg toonde Eddy Saveyn aan de deelnemers een stukje eikenhout dat hij in zijn tuin te Kruishoutem als paaltje had gebruikt. Het leek alsof er hier en daar met een kwast een prachtig cobaltblauw laagje verf op aangebracht was en dit was ook de eerste reactie van onze begeleider Hans Vermeulen. Nazicht met een loep leerde vlug dat het om een korstzwam ging en onmiskenbaar om de **Blauwe korstzwam** (*Terana caerulea*). De verbazing om die ontdekking deed niet onder voor de vreugde want Hans begroette haar als de eerste vondst in Vlaanderen ooit! Hijzelf had de zwam overigens ook nog nooit elders gezien. Op het internet vond Eddy later dat zij toch al vroeger in Vlaanderen was opgemerkt, zoals in Tongeren in 2006.

De tocht bood ons nog een aantal andere mooie vondsten waaronder de **Grote trechterzwam** (*Clitocybe geotropa*), een soort die men vooral op kalk aantreft en daardoor in Vlaanderen zelden wordt gezien. Nog een merkwaardig wezen was de **Vlekkende poederparasolzwam** (*Cystolepiota hetieri*), ook al geen alledaagse verschijning. En dan, luister even mee naar die schitterende namen van nog andere genoteerde schepsels: **Worstnetwatje,**

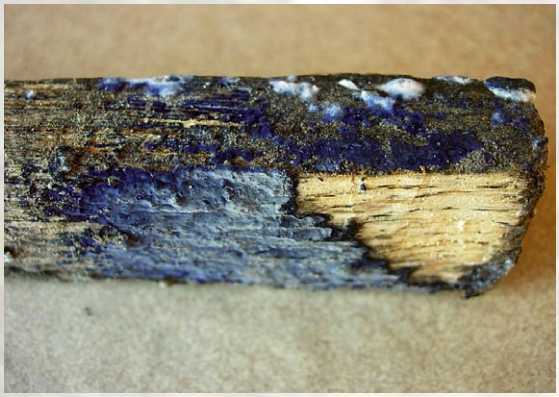

Blauwe korstzwam *foto: Eddy Saveyn*

Ziekenhuisboomkorst, Penseeltandjeszwam, Plooivlieswaaiertje en Abrikozenbuisjeszwam... die doen een mens toch watertanden om volgend jaar ook eens mee te speur(neuz)en? In het totaal noteerden we 73 soorten, wat helemaal niet slecht is als men beseft dat de bodem in die periode al met een dik bladertapijt was bedekt.

Winter

winter. je ziet weer de bomen
door het bos, en dit licht
is geen licht maar inzicht:
er is niets nieuws
zonder de zon.

En toch is ook de nacht niet
Uitzichtloos, zo lang er sneeuw ligt
Is het nooit volledig duister, nee,
Er is de klaarte van een soort geloof
Dat het nooit helemaal donker wordt.
Zo lang er sneeuw is, is er hoop.

Herman De Coninck
uit: Zolang er sneeuw ligt (Brugge, 1981)

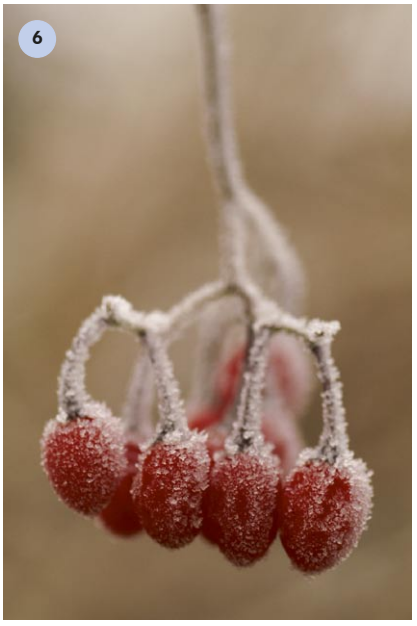

de nacht heeft een tapijt gelegd
in wit en wit.
Ik heb 'whow' gezegd
bij 't eerste zicht.

Hugo Verschelden

Winterse beelden door:

1. *Norbert Desmet*
2. *Tom Buysse*
3. *Karel De Waele*
4. *Karel De Waele*
5. *Geert De Sutter*
6. *Bitterzoet-bessen, Frederik Sadones*

Watervogeltellingen

Nico Geiregat

Elke winter opnieuw zorgt een aantal vogelkijkers ervoor dat wij in onze regio een goed beeld hebben van de overwinterende watervogels.
Daarvoor worden alle belangrijkste watervogelgebieden in de maanden oktober tot maart telkens éénmaal bezocht ongeveer halverwege de maand. De verdeling van deze gebieden gebeurt op de vergaderingen van de vogelwerkgroep te Heurne. Verschillende gebieden worden op die manier al tientallen jaren opgevolgd.

Kokmeeuw *foto: Paul Vandenbulcke*

De gegevens werden vroeger per post opgestuurd naar het toenmalige Instituut voor Natuurbehoud, maar de tijden zijn inmiddels veranderd: daarnaast bestaat nu de mogelijkheid voor de tellers om hun gegevens online in te voeren op een zeer gebruiksvriendelijke webpagina van het INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek). Geregeld wordt door dit instituut een rapport uitgebracht waarin alle tellingen voor heel België zijn opgenomen. Dit rapport wordt dan gratis verdeeld aan onder andere die bewuste tellers. Daarnaast is het ook voor onze eigen streek uitermate interessant om te weten wat het belang is van de verschillende bezochte gebieden.

Bij deze willen wij iedereen bedanken die meewerkt aan deze activiteiten. Wie enige kennis heeft van watervogels, steltlopers en meeuwen en wil meewerken aan dit boeiende project, kan eens afkomen op de vogelwerkgroepvergaderingen en/of contact opnemen met de coördinator van dit project in onze regio: nico.geiregat@pandora.be. Ook wie eens wil kennismaken met het project en een teller wil vergezellen 'te velde' mag altijd eens zijn licht opsteken bij de verschillende tellers.

Publicatie over de Zeverenbeekvallei

Natuurpunt en de Heemkundige Kring van het Land van Nevele brengen een publicatie uit die zich focust op het belang van het gebied rond de Zeverenbeek. Er wordt ingezoomd op de rijke geschiedenis en het erfgoed van de Vallei van de Zeverenbeek waar Natuurpunt ondertussen reeds ongeveer 50 ha verworven heeft. In de publicatie kopen de deelgebieden Blekerij, Schave en Kerkstraat-Moerputten aan bod. De illustraties, van het werk dat in december verschijnt, komen van Joris Vanhee uit Zeveren en natuurfotograaf Yves Adams.
Opmerkelijk is alvast dat er in de vallei ooit turf werd gestoken en verkocht. In het werk zijn ook gedichten opgenomen van Martin Carrette uit Zeveren.
De officiële voorstelling gebeurt in zaal Te Lande te Zeveren op zondag 20 januari 2008 om 11 uur. Vooraf is er een korte landschapswandeling in Zeveren. Verzamelen om 9.30 aan de kerk van Zeveren.
Het boekje kost 8 EURO (+ 1,56 portkosten) en is te bestellen bij Rik Desmet, Lozerstraat 29, 9770 Kruishoutem, tel 09/386.46.63, desmet.rik@scarlet.be.

Grondverschuivingen

Een grondverschuiving (of massabeweging) is een hellingafwaartse beweging van grondmateriaal onder invloed van de zwaartekracht. Wind, water, lucht of ijs oefenen geen directe eroderende invloed uit, al kunnen ze wel een indirecte rol spelen door een vermindering van de bodemsterkte en via stromingsdrukken (stromend grondwater).

In Vlaanderen komen grondverschuivingen vooral in de Vlaamse Ardennen voor. Deze regio heeft immers de topografische en geologische kenmerken die typerend zijn voor het ontstaan van grondverschuivingen: zeer steile hellingen en kleilagen (b.v. Formatie van Kortrijk – Lid van Aalbeke) onder zandige pakketten (b.v. Formatie van Tielt). De directe oorzaak van grondverschuivingen is vaak een combinatie van hoge neerslaghoeveelheden en menselijke ingrepen, zoals het aanleggen van een vijver, afgravingen, ophogingen, afdichten van bronnen… Men treft zowel zeer oude (maar moeilijk te dateren) als recente grondverschuivingen aan. De recente grondverschuivingen liggen vaak binnen de contouren van een oude grondverschuiving, zodat het in feite om een reactivering gaat, maar kunnen ook

geheel onafhankelijk ontstaan op intrinsiek gevoelige plaatsen.

Grondverschuivingen zijn een vorm van bodemdegradatie en kunnen heel wat schade veroorzaken aan openbare infrastructuur (o.m. wegen) en woningen. In de getroffen gebieden zorgden ze voor talrijke rechtszaken en veel menselijk leed.

Via de site - **http://www.lne.be/themas/bodem/grondverschuivingen** - is kaartmateriaal te raadplegen met de erosiegevoelige plaatsen.

Hou deze data vrij!

27 april 2008: 30ste Vlaamse Ardennen dag en opendeurdag Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* te Elsegem, kasteelpark De Ghellinck met wandelingen, werkgroepen- en andere stands, activiteiten voor de jeugd, veel contacten en de nodige drank…

12 oktober 2008: 40 jaar werking van Wielewaal tot Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* in Kruishoutem, de Mastbloem met toespraken, hulde aan de pioniers, receptie, wandeling en maaltijd…

Haal eens een Eikelmuis in huis!

Gezocht: Wie wil graag 2 eikelmuiskasten in zijn tuin hangen? Doel: een beter beeld krijgen van de huidige verspreiding van de Eikelmuis in de Vlaamse Ardennen. Heb je een tuin in een geschikte omgeving (boomgaard, nabij bos of park, in kleinschalig landschap), contacteer ons dan en we bezorgen je twee kasten (gratis uit stock te Ename). Contacteer de Zoogdierenwerkgroep van Natuurpunt VA *plus*: coördinator Paul Van Daele, saripaul@skynet.be 0494/ 401777.

We delen in de rouw van

Mevrouw Erna Maerschand en familie bij het overlijden van mevrouw Maria Theresia Van Den Abeele, geboren te Zevergem op 20 mei 1914 en overleden te Nazareth-Eke op 15 november 2007, weduwe van de heer Georges Maerschand.

De familie van André Meirlaen, weduwnaar van mevrouw Adrienne Baeten, geboren in Lozer op 29 juni 1927 en plots overleden te Oudenaarde op 9 november 2007. André was een trouwe deelnemer aan tal van activiteiten en destijds steeds present in de Hoge venen.

We delen in de vreugde van

Peter en Griet Vosters - Dermout, Hofveldstraat 64, Schorisse, en de familie met Trude, Maarten en Wannes bij de geboorte van Ferre, broertje van Marie op 11 november 2007.

Xavier Coppens en Kathy Stevens, Rooigemstraat 17, 9750 Huise (Zingem) bij de geboorte op 24 november 2007 van hun dochtertje Zoë.

Teksten voor Meander 2/2008...

moeten op de redactie toekomen voor 10 maart.

Plantenwerkgroep Vlaamse Ardennen plus 2008

Datum	afd	afspraakplaats	thema	toponiem	hoknummer
15/03	ZV	Oombergen kerk	voorjaarsflora	Kottemse bossen	E3-14-22
05/04	ZV	Michelbeke kerk	voorjaarsflora	Boterhoek	E3-33-21
19/04	VA	Melden kerk	flora Vl. Ard. bos	Koppenbergbos NO	E2-38-32
17/05	VA	Hotond molen	flora Vl. Ard. bos	Ingelbos	E2-47-44
31/05	SL	Zeveren kerk	flora beekvallei	Blekerij	D2-36-42
14/06	SL	Wontergem kerk	flora beekvallei	Terdonk	D2-45-22
28/06	SV	Eke kerk	flora Scheldevallei	Hofvijver Linkeroever	D3-51-12
02/08	SV	Semmerzake kerk	flora Scheldevallei	Hofvijver Rechteroever	D3-51-12
30/08	OU	Lede kerk	flora kouters	St-Hilariuslinde	E2-18-33
13/09	OU	Petegem-Schelde	flora kouters	Hbg Goede Geburen	E2-27-43
27/09	RO	Ronse station	flora stadsrand	Germinal	E2-58-42
11/10	RO	Ronse P Veemarkt	flora stadsrand	Molenbeek	E2-58-23

Zaterdag 26 januari 2008

Powerpointvoorstelling: 'Spanje en Finland in vogelvlucht'

door Gerard Mornie.

In het eerste deel gaan we in vogelvlucht over 5 verschillende Spaanse reservaten: van de Pyreneeën over Villafafilla, de Siërra de Gredos en Extremadura tot Coto Doñana.

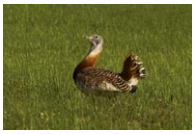

In een tweede deel gaan we naar Finland en krijgen we een verslag van een twee weken durende reis in de omgeving van Oulu en Kuusamo met vooral de nadruk op de speciale uilen die er voorkomen.

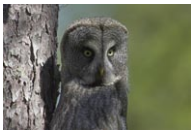

Aanvang om 20u stipt in Zaal Amigo Heurnestraat 239 te Heurne (nabij de kerk).
Einde omstreeks 22u30. Inkom € 2,50 (max. € 5 per gezin).

1

6de jaargang nr. 1 januari-februari-maart 2008
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773

België-Belgique
PB
GENT X
3/0450

Meander

driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
v.u. A. Benoot - Y. Moerman Gampelaeredreef 67 9800 Deinze tel. 09/386.38.95

VOGELS KIJKEN?
OOK VOOR U!

Basiscursus georganiseerd door Natuurpunt zwalm.vallei en Vogelwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus:*

- **drie theorieavonden:** op vrijdag 7, 14 en 21 maart 2008.
- **drie buitenactiviteiten:** zondag 16 maart watervogeltocht langs de Schelde, zondag 13 april vroegemorgentocht en zondag 27 april 2008 vogelwandeling.

De theorieavonden gaan door in het ontmoetingscentrum van **Leeuwergem** (Gentse Steenweg 306, Leeuwergem-Zottegem, vlakbij de kerk van Leeuwergem), ze beginnen om 20u en eindigen omstreeks 22u.

Kostprijs: 10 EUR voor leden, 15 EUR voor niet-leden. Als inschrijving geldt (enkel) een overschrijving op rekeningnr. 920-1016321-35 van Natuurpunt zwalm. vallei, Léonce Roelsstraat 5, 9620 Zottegem met vermelding 'vogelcursus'.

Inlichtingen:
Tel: 0475/34.65.86 of paul@vwg-vlaamseardennenplus.be

natuurpunt zwalm.vallei

Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen Plus

www.vwg-vlaamseardennenplus.be